

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

НА ДИХАЄМО ВЛАСНИМ ПРИКЛАДОМ

НА КРОК ПОПЕРЕДУ

**КЛЮЧОВІ ДОСЯГНЕННЯ
МЕРЕЖІ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ**

НА КРОК ПОПЕРЕДУ

**КЛЮЧОВІ ДОСЯГНЕННЯ
МЕРЕЖІ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ**

2016

ЗМІСТ

1. Мережа Правового Розвитку (Legal Development Network)	4
• Історія становлення	5
• Ключові досягнення	8
• Основні напрямки діяльності Офісів Мережі	9
2. Впровадження іноваційних технологій	10
• Правова допомога онлайн	11
- Динаміка звернень за онлайн консультаціями у 2014-2016 роках	13
- Один із прикладів звернень	14
3. Співпраця з органами місцевого самоврядування	16
• Три моделі запровадження безоплатної правової допомоги за кошти місцевих бюджетів	17
- Перша модель: спеціалізована комунальна установа	18
- Друга модель: відкритий конкурс	20
- Третя модель: залучення фахівців у галузі права на умовах договору	21
• Регіональний досвід проведення відкритих конкурсів та залучення фінансування з бюджету	22
4. Інституційний розвиток Мережі	34
• Опис стратегічних напрямків	36
1. Управління (empowerment) громадян	36
2. Експертно-правова підтримка громад	38
3. Інституційна спроможність Мережі	39
5. Права людини та мистецтво	40
• “Нові герої”	41
• “Ассоль”	45
• “Південний кордон”	46
• “Ротація”	47
6. Успішні історії	48
1. Допомогти тим, кого не шкодує війна	49
2. Реєстрація дитини, народженої в Криму	51
3. Право на оплату праці пенсіонер виборів у суді	53

4. Мешканці зони АТО не залишаються без правової допомоги	55
5. Міст до завтрашнього дня	59
6. Як ветеран АТО Харківську міськраду переміг	64
7. Правозахисники допомогли шахтарю-переселенцю «розморозити» його пенсію	66
8. Швидка волонтерська допомога: важкохворий переселенець отримав безоплатний курс лікування	68
9. Коли пенсіонери «нікому не потрібні», допомагають громадські активісти	70
10. Правовий лікнеп. Роботодавцеві нагадали про права матері хворої дитини	73
11. Як байдужі чиновники формують недовіру до влади	75
12. Мобілізовані воюють і працедавцями у судах	78
13. Встановлено право на земельну ділянку	81
14. Спадщина збережена. Мамин заповіт виконано	82
15. Відшкодування моральної шкоди за незаконні дії міліції та прокуратури	84
16. Без штапу в довідці...	86
17. Мирова угода зекономила кошти сільської ради	88
18. Домашнє насильство. Як вибратись з полону тиранії	90
19. Перемога ліквідаторів ЧАЕС у Європейському суді	92
20. Відшкодування збитків за втрачену корову – звичаєве право в українському суді	94
21. Викраденого коня бабці повернули... юристи	96
22. Отримання легального статусу в Україні дало майбутнє сім'ї молдавських переселенців	98
23. Правозахисний футбол суддів з пенсіонером	101
24. Офіцери переслідували "швидку"	103
25. Коли держава відмовила незаконно... де шукати допомоги	105
26. Роми Радванки зможуть відновити своє право на житло	108
27. У Сваляві створено перший в Україні орган самоорганізації ромського населення	111
28. Мешканці Радванки об'єдналися в перше ромське ОСББ	114
29. За жертвність і любов до України	117

01

МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ

(LEGAL DEVELOPMENT NETWORK)

Громадська спілка «Мережа правового розвитку» – це коаліція громадських організацій, які розвивають громади через посилення правових можливостей мешканців територіальних громад.

Історія становлення

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ

Спілка почала своє формування у 2008 році під назвою «Мережа Центрів правової інформації та консультацій». Тоді 8 (вісім) організацій вирішили об'єднати свої зусилля, як коаліція громадських організацій, що надають безоплатну первинну допомогу в рамках Ініціативи «Посилення правових можливостей бідних верств населення» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження».

У вересні 2015 року, ми зареєстрували мережу як юридичну особу «Громадська спілка «Мережа Центрів правової інформації та консультацій». У 2016 перейменували на Мережу Правового Розвитку. Станом на вересень 2016 року в Мережу Правового Розвитку входить 25 організацій з 17-ти областей України. Постійно працюють 30 офісів у малих і середніх містах.

Спочатку діяльність ЦПКів була сфокусована на навчанні громадян їхнім правам і забезпеченні консультацій і допомоги щодо ряду правових проблем. Дійсно, центри – клієнтсько-орієнтовані структури, де люди можуть отримати інформаційні брошури, консультації, допомогу зі складанням документів. Центри виконують плановані візити до віддалених районів та сіл, щоб консультувати сільських жителів і ділитися інформацією. До того ж, центри використовують такі сучасні технології, як, наприклад, скайп-консультації – для кращого доступу до правосуддя.

У 2012 році Херсонський обласний Фонд милосердя та здоров'я створив Інформаційний ресурсний центр «Правовий простір». Інформаційна платформа «Правовий простір» – це інструмент, який мережа використовує для покращення обізнаності про проблеми та загрози в малих та середніх громадах України, поширення інформації про шляхи їх вирішення – через збір та публікацію історій успіху, що вселяє в людей надію і віру в можливість вирішення проблем у правовий спосіб, згуртовує суспільство. А також розвиток сервісів надання правових

консультації в режимі онлайн і офлайн – форуму (письмові консультації юриста впродовж 24 годин). Із серпня 2015 року став доступним Мобільний додаток, який забезпечує прямий доступ до юриста зі смартфонів (андроїд) в режимі онлайн.

Також Офіси впроваджують мережеві проекти, які фокусуються на різних системних правових проблемах для того, щоб винаходити рішення разом: попередження насильства у сім'ї, захист права власності на землю, анти-дискримінація. Все більше Центрів зосереджується на медіації та альтернативному вирішенні суперечок, головним чином, у трьох галузях – шкільна медіація для безпечнішого довкілля, медіація в судах, щоб зменшити тривалість і вартість процесу, медіація в громадах, щоб ослабити соціальну напругу.

У деяких стратегічних випадках центри забезпечують правове представлення в суді їхніх клієнтів або сполучають їх з правовими фірмами, які надають послуги pro bono, правозахисними групами або Центрами вторинної правової допомоги.

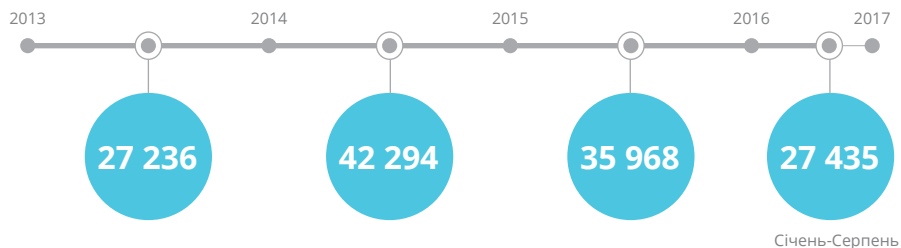
З початком озброєного конфлікту в Східній Україні ЦПІКом довелося навчитися пристосуватись до нових проблем і нових категорій клієнтів. Нерідко місцеві органи влади занадто слабкі, корумповані, або не підготовлені, щоб швидко й ефективно реагувати на подібні виклики. П'ять центрів в Чернігові, Білій Церкві, Ковелі, Херсоні і Чугуєві поєднали свої зусилля задля надання безоплатної правової допомоги мобілізованим особам та учасникам антитерористичної операції через візити до військових баз та позицій. Завдяки автономії Центрів, їх мобільності, постійної діяльності, спрямованій на підвищення спроможності, та багатофункціональності, їм вдалося пристосуватися до нових сфер роботи і задовольняти громадські потреби.

Ключові досягнення

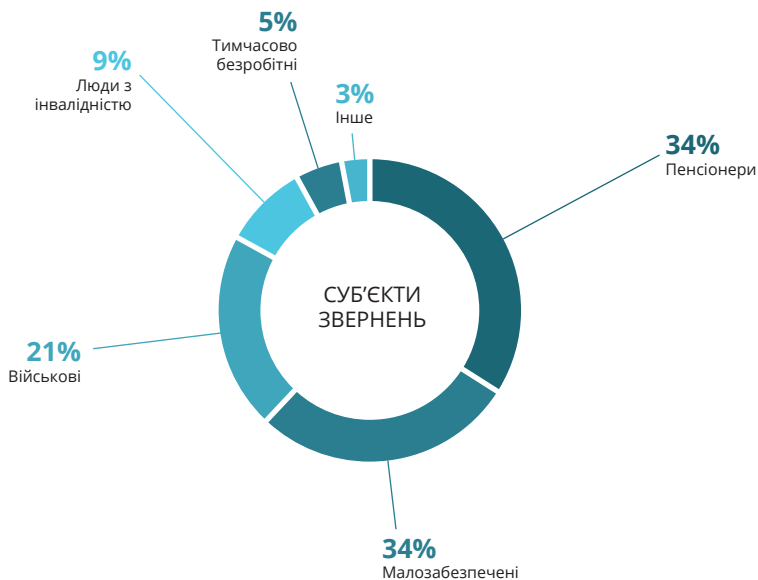
За правовою безоплатною допомогою до нашої Мережі щороку звертається 50 тисяч осіб.

Форми надання допомоги – особистий прийом юриста, телефонні консультації, виїзні консультації в районні центри та села.

СТАТИСТИКА ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН В ОФИСИ НАШОЇ МЕРЕЖІ ЗА 2013-2016 РОКИ:

КАТЕГОРІЇ НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ЗА ПРАВОВОЮ ДОПОМОГОЮ.

Основні напрямки діяльності Офісів Мережі

- медіація (шкільна та судова);
- безоплатна правова допомога новим цільовим аудиторіям: учасникам АТО і членам їх сімей, а також вимушеним переселенцям;
- допомога жертвам домашнього насильства;
- посилення можливостей ромських громад;
- адвокація (розробка і прийняття місцевих програм БППД (безоплатної первинної правової допомоги);
- інтеграція первинної та вторинної безоплатної правової допомоги;
- community policing або орієнтація діяльності поліції на громаду;
- виявлення активістів і навчання правових консультантів у громадах;
- розвиток міжсекторальної співпраці.

02

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Новий сервіс Мережі Правового Розвитку, який розробила та впровадила команда Інформаційного Ресурсного Центру «Правовий Простір» – юридична допомога онлайн.

Правова допомога онлайн

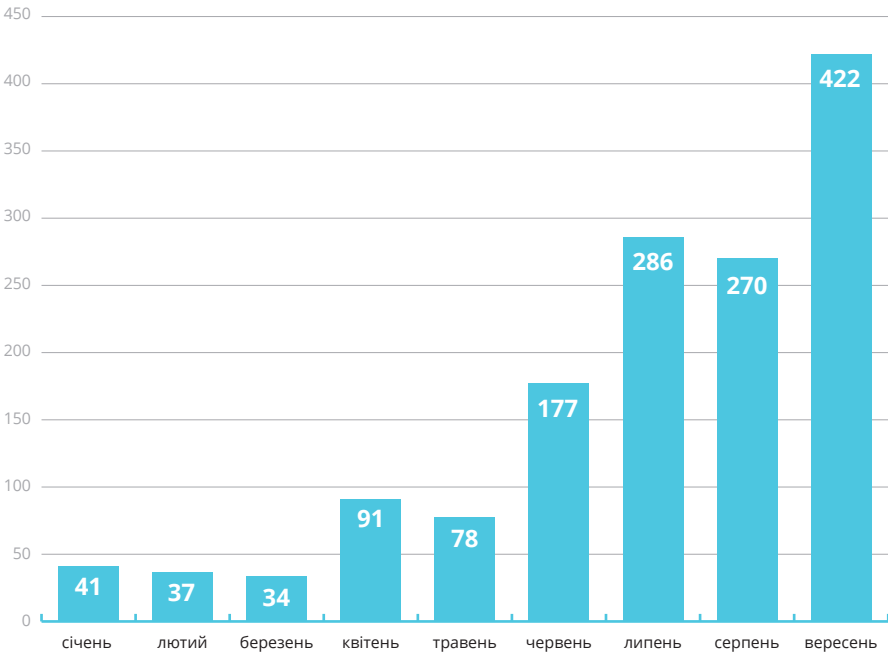
Цей сервіс дає можливість відвідувачам порталу в режимі реального часу отримати консультацію юриста, не виходячи з дому. Що істотно заощадує час і гроші. Й найважливіше – робить безоплатну правову допомогу доступною кожному користувачеві Інтернет.

З січня 2014 року фахівці п'яти офісів Мережі почали чергування за графіком в робочі дні (з понеділка по п'ятницю включно) з 10.00 до 16.00. Разом зі стрімким зростанням популярності сервісу й відповідно навантаження на юристів, що почалося влітку 2015 року (*див. таблицю нижче*) збільшилася кількість залучених організацій. Станом на жовтень 2016 року чергують 10 організацій:

1. **Станіславська правозахисна група** (м. Івано-Франківськ)
2. **Волинська обласна громадська організація “Центр правової допомоги”** (м. Ковель)
3. **Благодійний фонд “Розвиток”** (м. Мукачево)
4. **Громадська організація «Фонд сільських громад Дворічанщини»** (смт Дворічна Харківської області)
5. **ГО Інформаційний Ресурсний Центр “Правовий простір”** (м. Херсон)
6. **НУО «Асоціація юристів Кам'янець-Подільського»**
7. **Подільський центр прав людини** (м. Вінниця)
8. **ГО “MART”** (м. Чернігів)
9. **Громадська платформа** (м. Северодонецьк, м. Рубіжне, м. Лисичанськ Луганської області)
10. **Чугуївська правозахисна група** (м. Чугуїв Харківської області)

Динаміка збільшення звернень за 2014 – 2016 роки говорить про велику затребуваність і необхідність у таких послугах в Україні.

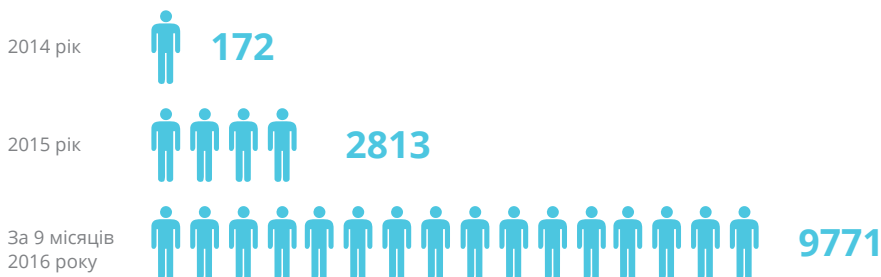
СТАТИСТИКА ЗВЕРНЕНЬ ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ 2015 РОКУ.

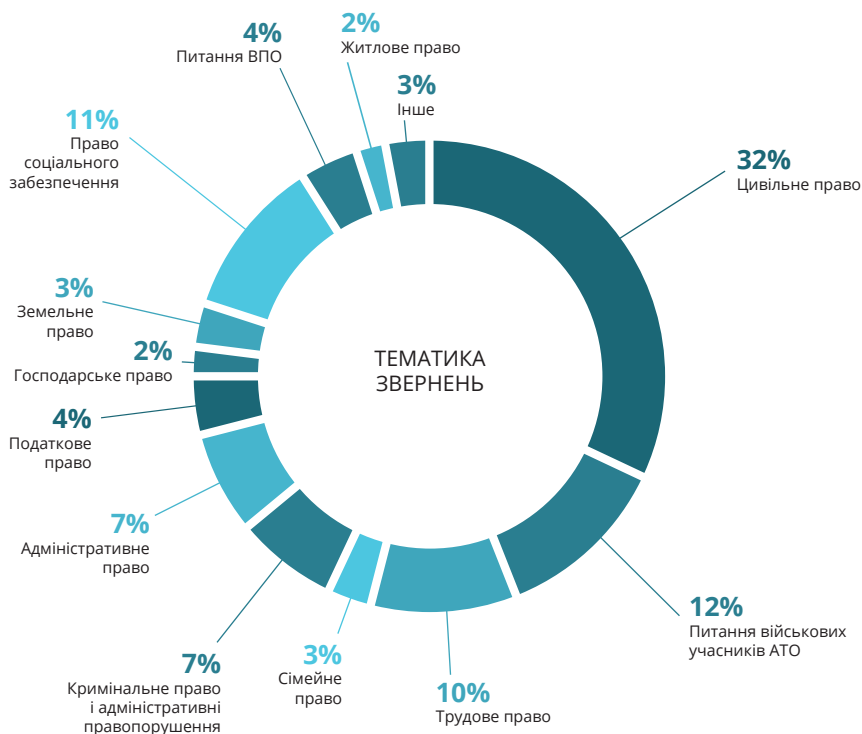
З графіка видно, що за перший рік роботи онлайн сервісу кількість звернень збільшилася в 10 разів. Якщо в перші місяці роботи чату було 30-40 онлайн консультацій на місяць, то в вересні 2015 року кількість консультацій збільшилася до 420 на місяць. Про затребуваність послуг говорить більше 2000 переглядів і 30 поширень цієї статті в соціальній мережі Facebook <http://legalspace.org/ua/noviny/uspishna-praktika/item/5786-bezoplatni-onlain-konsultatsii-na-pravovomu-prostori-b-iut-rekordy>

У 2016 році за правовою допомогою онлайн кількість звернень збільшилася ще в 3 рази і досягла 1200 щомісяця.

Динаміка звернень за онлайн консультаціями у 2014-2016 роках

ТЕМИ ЗВЕРНЕНЬ В 2016 РОЦІ.

Один із прикладів звернень

Андрій у 2015 році служив на передовій в Донецькій області. До призову чоловік працював у Fozzy Group. Був оформлений шлюсарем, отримував офіційну зарплатню. Але останні три місяці, станом на листопад 2015, чоловікові Ірини не виплачують заробіток, хоча за законом мають це робити.

Коли жінка звернулась до роботодавця, їй пояснили, що соцстрах не перерахує їм необхідні гроші. Тому направили жінку розбиратися з чиновниками самостійно. А ті, в свою чергу, відправили жінку назад – в бухгалтерію підприємства. Усі говорили лише відмовки, та перекидали відповідальність один на одного.

Тоді Ірина через чат «Правового простору» звернулась за допомогою. Черговий юрист пояснив дружині військовослужбовця механізм виплати заробітної плати мобілізованим до збройних сил.

Після консультації про правові механізми відновлення порушеного права на збереження заробітку за військовослужбовцем, Ірина звернулась з усною скаргою до роботодавця. І це подіяло. Роботодавець погодився із законністю вимог і розпочав виплату заборгованості.

Професійність роботи юристів підтверджують слова вдячності, що надходять від користувачів сервісу. Ось лише один із відгук:

- Величезна Вам подяка, що Ви опинилися поруч у важку хвилину. Дуже кваліфіковано, доступно і, головне, безоплатно допомогли мені вирішити проблему. Ви робите дуже велику і благородну справу, допомагаючи простим людям, які думають що вони самотні у своїх бідах. Спасибі величезне Вам за те, що віднеслись до мене по-людськи, і виявили зацікавленість у досягненні результату. Я хочу Вам побажати удачі, успіхів і зростання в професійній діяльності! Побільше б нам в країні таких справжніх, професійних юристів! З повагою, мама військовослужбовця.

03

СПІВПРАЦЯ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Результативність та повнота безоплатної правової допомоги, метою якої є створення рівних можливостей для кожного вирішувати свої життєві проблеми у правовий спосіб, в першу чергу залежить від мережі установ, які надають безоплатну первинну правову допомогу та розширення кола осіб приватного права, залучених до надання такої допомоги.

Три моделі запровадження безоплатної правової допомоги за кошти місцевих бюджетів

Держава взяла на себе обов'язок гарантувати доступ до вторинної правової допомоги за кошти державного бюджету. «Покриття» реалізації права на безоплатну первинну правову допомогу делегували самим громадам, тобто органам місцевого самоврядування.

Великі надії та сподівання у формуванні сталої системи первинної правової допомоги покладаються на недержавні організації громадянського суспільства. Ця робота має бути спрямована на налагодження довгострокових партнерських стосунків з існуючими провайдерами послуг безоплатної первинної правової допомоги з громадського сектору та на розширення мережі таких установ, залучення до цього процесу органів місцевого самоврядування, юридичних осіб приватного права та фізичних осіб – фахівців у галузі права. Найважливіше для роботи у цій системі є прозорість та дотримання стандартів якості під час надання безоплатної первинної правової допомоги.

Створення якісної системи безоплатної первинної правової допомоги слугує і жителям громади, і представникам влади, адже для громадян це реальна можливість отримати якісну безоплатну правову допомогу, захистити порушені чи оспорювані права, свободи та інтереси і реалізувати гарантоване Конституцією України право на доступ до правосуддя. Для органів державної влади та місцевого самоврядування це можливість розвантаження роботи їх працівників, адже громадяни є обізнаними з тим, до яких конкретних органів необхідно звертатись за допомогою і службовець позбавлених необхідності відмовляти громадянину за причини адресації звернення до органу, який не має компетенції вирішувати порушене питання. Відзначимо, що сама територіальна громада має зиски від функціонування системи БПД – це послаблює соціальну напругу в громаді і підвищує авторитет місцевої влади, покращує довіру виборців до обраних представників влади.

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» обов'язок створення і фінансування системи безоплатної первинної правової допомоги поклав на органи місцевого самоврядування.

Закон передбачає **три моделі** запровадження безкоштовної правової допомоги за кошти місцевих бюджетів: створення неприбуткової спеціалізованої комунальної установи, проведення відкритих конкурсів у громаді та залучення фахівців (юристів, адвокатів, правозахисників) у галузі права на умовах договору.

Перша модель: спеціалізована комунальна установа

В рамках Ініціативи Посилення правових можливостей бідних верст населення в м. Скадовськ утворено Комунальну установу «Центр з надання безоплатної первинної правової допомоги Скадовської міської ради Скадовського району Херсонської області» (рішення Скадовської міської ради від 26.12.2012 р., № 423). Наразі в Україні створено лише дві спеціалізовані комунальні установи – в м. Одеса Комунальна установа «Спеціалізована установа з надання безоплатної первинної правової допомоги у м. Одесі» (рішення Одеської міської ради від 24.07.2012 р. № 2229-VI) та м. Скадовськ.

Безоплатну правову допомогу скадовчани (і навіть жителі навколишніх сіл і районів) отримують із червня 2010 року. Спочатку Центр працював за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» та Херсонського обласного Фонду милосердя та здоров'я. Міська влада тоді надала зручне приміщення й пообіцяла згодом утримувати Центр з міського бюджету. І слово своє дотримала. Тим більше, час показав: така допомога скадовчанам вкрай потрібна, а користь від неї – відчутна. У лютому 2013 року Центр став комунальним. Його юристи продовжували так само безоплатно надавати людям правову допомогу, примиряти

«ворогуючі сторони», робити правовий аналіз документів, прийнятих на рівні міста та – багато іншого.

Відзначимо, що альтернативно створенню комунальної установи є надання безоплатної первинної правової допомоги шляхом залучення юридичних осіб приватного права на умовах місцевого конкурсу.

Друга модель: Відкритий конкурс

У переважній частині міст України у місцевих бюджетах передбачають певні кошти на субсидування окремих громадських організацій, громадських ініціатив. Проте більшість у громаді не знають чому саме ці, а не інші НДО отримали бюджетне фінансування, чи ефективно витрачались кошти, які позитивні зміни отримала від цього громада. Перспективним вбачається фінансування напрямків, пріоритетних для громади у відкритому, прозорому, а не закритому і ручному режимі.

Конкурс є найбільш ефективним механізмом співпраці між ОМС та громадою і найбільш популярним.

Проведення конкурсу дозволяє:

- ефективно вирішити соціально-економічні питання, важливі для громади;
- залучати громадськість до вирішення місцевих проблем та підвищувати рівень громадської активності;
- налагодити ефективну співпрацю між ОМС та НДО;
- збирати та реалізовувати цікаві пропозиції конкурсантів;
- більш ефективно використовувати існуючі ресурси;
- сприяти покращенню ставлення місцевого територіальної громади до діяльності ОМС;
- залучати додаткові зовнішні джерела до співфінансування НДО у галузі надання безоплатної правової допомоги.

Проведення конкурсів з соціальних проектів дозволяє внести прогресивні зміни у сферу надання соціальних послуг і здійснення соціального захисту населення.

Третя модель: залучення фахівців у галузі права на умовах договору

Ця модель дуже зручна для невеликих громад. У переважній більшості у штаті сільських рад немає юристів, тому залучення фахівців-правників на умовах цивільно-правових договорів (контрактів) може вирішити проблему доступу жителів села до безоплатної правової допомоги.

Регіональний досвід проведення відкритих конкурсів та залучення фінансування з бюджету

с. Ратне, Волинська область

Ратнівська селищна рада 25 жовтня 2013 року прийняла рішення «Про затвердження Положення про порядок залучення Ратнівської селищною радою юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги».

Це рішення – результат співпраці фахівців Центру правової інформації та консультації в м. Ковель, створеного на базі Волинської обласної громадської організації «Центр правової допомоги», та депутатів й посадових осіб Ратнівської селищної ради. Передувало цій події затвердження селищної Програми правової освіти населення на 2014-2016 роки, у якій передбачено можливість залучення осіб приватного права до надання безоплатної правової допомоги населенню за рахунок бюджетних коштів.

*– Прийняття Положення дає юридичну можливість створити доступну та постійну систему надання безоплатної правової допомоги для кожного жителя селища Ратне, – коментує, керівник проекту «Створення та впровадження системи безоплатної первинної правової допомоги у Волинській області» **Олена Матвійчук**. – Зараз триває формування бюджету селищної ради на 2014 рік, тому наше завдання – переконати депутатів, закласти кошти на реалізацію пунктів Програми. Ми захищаємо ідею на бюджетних комісіях, щоб якомога більше коштів було передбачено для надання безоплатної первинної правової допомоги. Триває обґрунтування необхідних коштів для ефективної реалізації як Програми, так і безпосередньо надання безоплатної первинної правової допомоги в селищі Ратне.*

На початку лютого 2014 р. Ратнівська селищна рада Волинської області прийняла рішення про затвердження бюджету на 2014 рік. Одним з пунктів видатків бюджету стоїть фінансування Програми правової освіти населення на 2014-2016 роки, у якій передбачено можливість залучення осіб приватного права до надання безоплатної правової допомоги населенню за рахунок бюджетних коштів. На цю Програму депутатами було виділено чималі, як для селища кошти, – 12 тисяч гривень. І це справжній успіх, бо місцева влада не лише задекларувала свою готовність підтримувати надання безоплатної правової допомоги, а й виділила кошти на реалізацію цих планів. Юристам Центру правової інформації та консультації в м. Ковель, створеного на базі Волинської обласної громадської організації «Центр правової допомоги», вдалося налагодити співпрацю з місцевою владою та донести до депутатів, селищного голови та посадових осіб Ратнівської селищної ради важливість реалізації програми. Вона дасть юридичну можливість створити доступну та постійну систему надання безоплатної правової допомоги для кожного жителя селища.

с. Улянівка, Херсонська область

Влітку 2014 р. Улянівська сільська рада першою з 13 рад Скадовського району Херсонщини затвердила Положення про порядок залучення юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги. На черзі ще 7 сільських рад району, які бажають створити умови для надання селянам безоплатної правової допомоги. До цієї події Центр правової інформації та консультацій, який працює на базі Скадовської районної громадської організації «Скадовщина мій рідний край», йшов майже чотири роки. Створений у 2010 році Центр, розпочав надавати безоплатну правову допомогу місцевим жителям за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Консультавання, складання позовних заяв, супроводження справ скадовчан у суді користувалися не аби яким попитом. До того ж фахівці Центру допомагали місцевій владі розробляти нормативну документацію, вдалося навіть зменшити навантаження на працівників мерії, бо люди йшли з проблемами до юристів. Авторитет напрацьовувався завдяки поширенню серед людей інформації про чергову перемогу юристів. Оскільки подальша доля Центру залежала від фінансування, то мерія Скадовська та депутатський корпус підтримали ідею створити комунальну установу «Скадовський Центр правової допомоги», яка повністю фінансується з бюджету міської ради. До речі, це був перший подібний досвід в Україні. Отже, з 2013 юристи Центру, тепер вже в межах комунальної уста-

нови, продовжили надавати безоплатну допомогу. Тривалий час владі Скадовська та юристам Центру довелося доводити, що все у правовому полі. Були отримані листи з Генеральної прокуратури, міністерства юстиції, які підкреслили важливість існування Центру.

Своє слово сказала й громада міста, яка у квітні 2014 р. на сесії виступила на підтримку Центру. Центру бути, сказали люди, їх підтримали депутати.

Звичайно, що діяльність Центру не обмежувалася тільки Скадовськом. Активісти тісно співпрацювали з головами сільських рад району. Мешканці прилеглих сіл мали можливість безоплатно звертатися за правовою допомогою до юристів Центру правової інформації та консультацій, який продовжив працювати в районі за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Крім того, за відсутності посади юриста в апараті виконкому та сільської ради, юристи неодноразово надавали юридичну допомогу працівникам та головам сільських рад. Така співпраця та хороші відгуки керівництва міської ради дали позитивний результат: 8 із 13 сільських рад надали свої письмові підтвердження бажання співпрацювати.

Але в якій формі цю співпрацю реалізувати? Який варіант з організації надання безоплатної правової допомоги обрати у невеличких сільських радах? Сільські голови, які побачили перспективу наблизити безоплатну правову допомогу до селян, прорахували варіанти. Вийшло, що при мізерних бюджетах, утримувати у кожній сільській раді власну комунальну установу неможливо. Тому прийшли до висновку, що на сьогодні кращий варіант реалізації права членів сільської громади на безоплатну правову допомогу – це залучення на конкурсній основі юридичних осіб приватного права.

м. Херсон

12 вересня 2014 р. на сесії Херсонської міськради депутати проголосували за проект рішення «Про безоплатну первинну правову допомогу». Згідно з ним, міська влада має затвердити регламент надання такої допомоги – водночас фінанси в міський кошторис закласти вже з 2015-го року.

Примусити міську владу звернути увагу на проблему і зрештою – провести відповідне рішення міськради допомогла наполегливість Херсон-

ської обласної організації Комітету виборців України (ХОО КВУ). Правозахисникам довелося створити Коаліцію громадських організацій і докласти чимало зусиль, аби депутати сказали «так» проекту рішення. Розроблений правозахисниками проект «Про безоплатну первинну правову допомогу» в остаточному його вигляді до Херсонської міськради було подано ще у липні-серпні 2014 року.

*– Взагалі-то, робота з представниками міськради щодо необхідності прийняття цього проекту розпочалася набагато раніше – більше року тому, – каже голова ХОО КВУ **Дементій Бєлий**. – Спочатку депутати не погоджувалися з нашими доказами. Ми проводили індивідуальну роботу з представниками влади, переконували, дискутували, наші спеціалісти виступали на депутатських комісіях...*

Однак на початку вересня, під час чергової комісії, проект «завернули». Обговорюючи його, депутати висловили декілька претензій. Зокрема, їм не сподобалося те, що проект має фінансуватися міським бюджетом. На це юрист Центру правової інформації та консультацій при ХОО КВУ Олександр Токаленко навів наступні аргументи: по-перше, поки що про фінансову складову не йдеться. По-друге, нагадав депутатам, що місцеві бюджети такі повинні фінансувати таку допомогу за Законом України. На що отримав скептичну відповідь, мовляв, за законом освіта в Україні теж безоплатна – але спробуй так її отримати. Претензії до проекту мали й члени міської земельної комісії, хоча, які саме, сказати напевно не змогли.

Та експерти Коаліції громадських організацій не здалися. Зрештою наполегливість правозахисників подіяла: 12 вересня на сесії міськради депутати проголосували за проект рішення «Про безоплатну первинну правову допомогу». Згідно з ним, міська влада має затвердити регламент надання такої допомоги – водночас фінанси в міській кошторис закласти вже з 2015-го року. Окрім цього, створена при міськраді комісія має оголосити конкурс серед юридичних осіб, які виборуватимуть право надавати безоплатну правову допомогу людям, працюючи за кошти міського бюджету.

Звісно, це лише перший крок херсонських правозахисників до головної мети: аби державний «Закон про безоплатну первинну правову допомогу» повністю виконувався на місцевому рівні. Поки, що, нагадаємо, жителі Херсона можуть безоплатно отримати таку допомогу у двох Центрах правової інформації та консультацій, що працюють у місті з 2009 року: Херсонська обласна організація Комітету виборців України та Херсонський обласний фонд милосердя та здоров'я.

м. Херсон, Центр для ромів

Восени 2014 р. при Міжнародній громадській організації ромів «Кетане» відкритий Центр безоплатної правової допомоги для ромів. Допомогу ромам Херсонський Центр надає з усіх правових питань, перш за все – допомагає вимушеним переселенцям ромського походження, надає безоплатні юридичні консультації, допомогу в отриманні ромами ідентифікаційних документів, у відносинах з правоохоронними органами, органами державної влади та ін.

Протягом першого етапу проекту, що стартував у жовтні цього року, тривала організаційна робота з волонтерами та його учасниками – в проєкті також беруть участь Рада національних меншин міста Херсона та Херсонське міське товариство ромів. У результаті вирішили відвідати районні центри Херсонщини – Білозерський, Високопільський, Голопристанський райони, міста Берислав і Цюрупинськ – та склали графік поїздок, що триватимуть з 14 по 28 листопада. Під час відвідин організатори розповідають про Центр, про те, чим він може допомогти ромам, роздають людям розроблені Центром інформаційні листки. Також фахівці Центру розробили анкету, що допоможе дізнатися, які питання найбільше цікавлять ромів, вивчити їх стосунки з органами місцевої влади та правоохоронцями. На виїзні зустрічі запрошують представників органів місцевого самоврядування, внутрішніх справ, пресу. В результаті поїздок склали перелік осіб, які потребують правової підтримки в цих населених пунктах. На основі даних, отриманих в офіційних органах, співробітники Центру готують довідку, скільки ромів звернулися до різних державних інстанцій за консультаціями та з питань отримання документів.

м. Чернігів

Чернігівська районна рада у перший день жовтня 2014 р. прийняла важливе для жителів району рішення. На черговій сесії депутати проголосували за прийняття «Програми правової освіти та надання безоплатної первинної правової допомоги населенню Чернігівського району на 2014-2016 роки».

Це прогресивне рішення є результатом співпраці фахівців Центру правової інформації та консультацій Чернігівського громадського комітету захисту прав людини та депутатів, посадових осіб районної ради.

Фактично прийнята Програма закріплює ту діяльність, яку вже декілька років здійснює Центр правової інформації та консультацій на рівні району та місцевих громад за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Це і правова просвіта, і надання безоплатної первинної правової допомоги мешканцям району. Щоб скоординувати виконання Програми затверджений склад робочої групи, до якої увійшли представники Центру правової інформації та консультацій – керівник Віктор Тарасов та юрист Наталія Піддубна.

*– Прийняття Програми відкриває можливість створити доступну та ефективну систему надання безоплатної правової допомоги для кожного жителя Чернігівського району, – коментує керівник Центру **Віктор Тарасов**. – Це стане одним з важливих кроків для запровадження у найближчому майбутньому самодостатньої системи безоплатної правової допомоги в районі, у тому числі за рахунок місцевого бюджету. Така ж робота проводиться і на рівні сільських громад. На сьогодні уже підписані меморандуми про співпрацю з п'ятьма сільськими радами Чернігівського району.*

Таким чином, чернігівські правозахисники змогли налагодити співпрацю з органами місцевого самоврядування, результатом якої є створення системи безоплатної правової допомоги жителям Чернігівського району. Наступним завданням є передача цього досвіду до інших районів та місцевих громад області. Це покращить рівень правової освіти населення, полегшить доступ до правової допомоги та інформування громадян про їх права і свободи. Дасть змогу людям захистити права, якщо вони порушуються.

м. Біла Церква, Київська область

Безоплатну правову допомогу і консультації мешканцям Білої Церкви Київської області Центр правової інформації та консультацій надає з 2007 року. Юристи Центру консультують місцевих мешканців та жителів Білоцерківського району. на початку 2014 року вперше на Кивщині Білоцерківська міська рада апробувала проведення відкритого конкурсу для забезпечення доступу громадян до безкоштовних юридичних консультацій. Проведення таких конкурсів – це розуміння правових потреб мешканців, визнання громадою необхідності забезпечення жителів міста якісною безоплатною юридичною допомогою.

На виконання вимог цього закону Білоцерківська міська рада серед

надавачів безкоштовних правових послуг в місті оголосила відкритий конкурс. В результаті перемоги у конкурсі Білоцерківська міська громадська організація «Правова єдність», на базі якої створеній і діє Центр правової інформації та консультації, вкотре отримала невелике фінансування з міського бюджету.

Такі рішення – це багаторічна робота щодо налагодження партнерських стосунків Центру правової інформації та консультації в м. Біла Церква та Білоцерківської міської ради. Перемозі у конкурсі передували тривалі переговори з депутатським корпусом, періодичні робочі зустрічі з комісіями міської ради, круглі столи на презентації роботи Центру. В подальшому, рішенням Білоцерківської міської ради від 13.02.2014 р. № 1163-56-4 затверджено Програму із залучення міської радою юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги в м. Біла Церква на 2014 р. з виділенням фінансування з місцевого бюджету в розмірі 15 000 грн. Фахівці Центру увійшли до робочої групи з формування окнсулсної документації, яка стала правовою основою для проведення відкритого і прозорого конкурсу.

Тотожню програму прийнятої на 2015-2018 рр., де для оплати послуг переможця конкурсу у 2015 р. закладено і виділено фінансування в розмірі 28 000 грн.

*- Зараз розпочато процес формування місцевого бюджету ради на 2016 рік, тому наша організація вже включилась в цей процес і надалі буде лобювати збільшення фінансування для цієї програми і відкритість системи залучення юридичних осіб приватного права та недержавних організацій до надання в Білій Церкві безоплатної первинної правової допомоги – коментує керівник Центру правової інформації та консультацій **Ольга Настіна**.*

м. Новоайдар, Луганська область

У 2014 р. до Всеукраїнської мережі Центрив приєдналися юристи з Новоайдари Луганської області. Окрім правових консультацій на місці, співробітники нового Центру організують виїзні консультації, зокрема для людей з інвалідністю та постраждалих внаслідок військового конфлікту. Також Центр збирає електронну базу даних, завдяки якій люди зможуть шукати роботу і отримувати гуманітарну допомогу.

Безоплатну правову допомогу мешканцям Новоайдарського району

Центр надає з початку жовтня 2014 року. Юристи Центру консультують місцевих мешканців та вимушених переселенців з питань майнових та земельних прав, оформлення документів для набуття статусу переселенця, соціальних пільг та субсидій. З листопада в Центрі запроваджені виїзні консультації до віддалених сіл та селищ в Лутугинському, Старобільському, Новоайдарському районах. Особливу увагу під час виїздів приділяють людям з обмеженими можливостями та постраждалим внаслідок військового конфлікту. Для зручності людей такі виїзні консультації часто влаштовують прямо за місцем проживання стареньких, людей з інвалідністю, а також у будинках культури, школах та інших комунальних закладах, пристосованих для прийому.

Одночасно з кінця листопада 2014 р. працівники Центру проводять дослідження громадської думки щодо головних проблем мешканців в Лутугинському, Старобільському та Новоайдарському районах. Вивчають: головні проблеми мешканців в цих районах; питання довіри та якості роботи правоохоронних органів; основні напрямки відновлення району та міста; яких саме видів безоплатної правової допомоги потребують люди від Центру.

Також в рамках роботи Центру буде створено електронну базу вакансій та можливостей отримання гуманітарної допомоги. База постійно оновлюватиметься завдяки співпраці організації з волонтерами та обласною владою. Звернувшись до Центру, кожен мешканець в Лутугинському, Старобільському, Новоайдарському районах та Первомайську зможе отримати необхідні консультації щодо пошуку роботи, відкритих вакансій в районі та місті та можливості отримати необхідну гуманітарну допомогу від держави або волонтерів.

Незважаючи на складні умови, спричинені бойовими діями на Луганщині, Новоайдарський Центр правової інформації та консультацій надає консультації місцевим жителям та працює над створенням системи надання безоплатної правової допомоги у районі. Так, наприкінці травня 2015 р. Новоайдарська районна рада затвердила районну цільову Програму надання безоплатної правової допомоги на 2015 рік, яка розроблена експертами за ініціативи Центру правової інформації та консультацій ЛОО «Суспільна служба правової допомоги». В межах Програми передбачається залучення юридичних осіб приватного права на конкурсній основі для надання безоплатної первинної правової допомоги мешканцям Новоайдарського району. Ця діяльність здійснюватиметься за Порядком та критеріями залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги, затвердженого наказом

Міністерства юстиції України. Громадські експерти очікують, що реалізація Програми розпочнеться протягом місяця.

«Прийняття цього документу, є важливим кроком по створенню дієвої та стійкої системи надання безоплатної правової допомоги у громаді. У подальшому ми плануємо брати активну участь у впровадженні положень програми, підвищенні професійного рівня юристів в Новоайдарському районі та покращенні правової обізнаності місцевого населення», – відзначив керівник ЛОО «Суспільна служба правової допомоги» **Максим Данильченко.**

м. Рубіжне, Луганська область

Багатофункціональний центр, що розпочав свою роботу у жовтні 2015 року, створений на базі місцевого Центру правової інформації та консультацій за підтримки Програми Розвитку ООН. Відтепер, окрім правової, люди отримують в Центрі й психологічну допомогу. За консультаціями до психолога звертаються по 5-10 осіб на тиждень. Проблеми, з якими йдуть до спеціаліста – наслідки стресу від пережитих подій. Причому, за такою допомогою частіше звертаються жінки, певно, в силу більшої емоційності та потребою ділитися наболілим, кажуть співробітники Центру.

Ще одна з нових видів діяльності Центру в Рубіжному – контроль за збором та розповсюдженням гуманітарної допомоги. В цьому беруть участь і співробітники Центру, і волонтери, зокрема з числа переселенців і координують рух гуманітарної допомоги у взаємодії з місцевою владою, керуючись офіційними списками зареєстрованих вимушених переселенців.

Як і раніше, безоплатні правові консультації залишаються найбільш затребуваним видом допомоги: таких звернень до Центру – по 30-40 на тиждень. Юрист проекту Сергій Шпілевий консулює і вимушених переселенців, які найчастіше звертаються з питаннями поновлення документів, допомагає зібрати папери для оформлення соціальних пільг, пенсій. Часто люди просять просто дати певні координати, адже місцеві органи влади переїхали зі своїх звичних кабінетів.

В новому форматі багатофункціональності Центр планує також проводити заходи, що сприятимуть відновленню життєдіяльності міста. Рубіжне слід відбудовувати спільними зусиллями. В нинішніх умовах

це доводиться робити з урахуванням доволі різних настроїв громади. Дуже важливо – налагодити діалог між людьми, впевнені співробітники Центру. Тому планують проводити психологічні тренінги і семінари, аби сприяти примиренню протидіючих сторін.

- Сьогодні наше завдання – максимально розширити спектр послуг Центру та адаптувати їх до сучасних проблем громади, – підсумовує **Сергій Кошель**. – Сподіваємось, що спеціалісти Центру допоможуть місцевим жителям покращити свій психологічний стан та повернутися до нормального життя.

м. Ужгород, Закарпатська область

У серпні 2014 р. в Ужгороді відкрився ще один Центр правової інформації та консультацій при Закарпатському обласному благодійному фонді «Романо лунго трайо». Фахівці Центру надаватимуть безоплатну правову допомогу ромській громаді в селах Халмок, Концово і в обласному центрі. Першим кроком у роботі нового Центру стала зустріч з ромською громадою села Холмок. Команда проекту виїхала в ромський табір, щоб поспілкуватися та почути, що найбільше турбує ромів, які їх основні проблеми.

У перші ж дні до організації звернулося більш ніж 25 сімей. Питання, з якими вони звертаються непрості. Це і оформлення реєстрації місця проживання, отримання паспортів, приватизація житла, виділення земельних ділянок.

Новостворений Центр правової інформації та консультацій вже третій, що працює на Закарпатті. Завдяки діяльності таких закладів ще більше ромів отримують правову допомогу і зможуть реалізувати свої права, які досі лишалися для них недоступними.

м. Лисичанськ, Луганська область

До всеукраїнської мережі Центрів правової інформації та консультацій приєдналася нова громадська організація – «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я». Лисичанський Центр розпочав свою роботу 3 листопада. Проект, який за підтримки Міжнародного фонду «Відро-

дження» втілює в цьому місті МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я», має назву «Правова підтримка населення – запорука миру та стабільного розвитку Лисичанська». Це цілком відповідає нинішній складній ситуації в місті, яке знаходиться в зоні бойових дій. З цим пов'язана і специфіка роботи Центру, і основні питання, з якими звертаються жителі Лисичанська, а віднедавна – і вимушені переселенці.

*- За консультаціями звертається багато тимчасово переміщених осіб та осіб, що опинилися у скрутному матеріальному становищі, – коментує керівник проекту **Вадим Шарко**. – Серед останньої категорії не лише переселенці з зони АТО, а й місцеві жителі. Більшість проблем у людей пов'язані з наслідками окупації міста озброєними формуваннями та наслідками АТО. Адже на околицях Лисичанська йшли бої – є руйнації, крадіжки, угони транспорту.*

Центр консультує і з питань громадянського та господарського права. До юристів Центру люди звертаються з питаннями щодо майнових прав, документів, місця притулку чи проживання, трудового права, соціальних пільг, субсидій. Юристи допомагають вирішити проблеми, що є типовими, особливо для людей з числа малозабезпечених, багатодітних сімей і т.п. Через матеріальну скруту раніше вони не могли оплатити послуги юриста. Тепер до Центру можуть звернутися всі, хто має потребу. А таких немало: за прогнозами Вадима Шарка, за 7 місяців, що діятиме проект (до травня 2015 року), Центр планує надати безоплатні консультації мінімум 600 людям.

Положення про порядок залучення юридичних осіб приватного права до надання безоплатної правової допомоги та міські, сільські чи селищні Програми правової освіти населення, інші цільові програми надання первинної безоплатної правової допомоги вже розроблені в м. Мукачево Закарпатської області, с. Дворічна Харківської області, на Львівщині в Кам'яно-Бузькій, Перемишлянській та Жовківській міських радах, в м. Хмельницький.

Доступ громадян до якісної правової допомоги дозволяє встановити та налагодити соціальні зв'язки в громаді, включити громаду до прийняття важливих рішень на місцях, а також підвищити спроможність захищати себе правовими методами.

Дворічна, Харківська область

У Дворічанському районі Харківської області довгі роки тривала правова ізоляція незахищених верств населення, через відсутність доступу правових послуг для сільських жителів. У жодній сільраді не має в штаті юриста, тому юридичні питання вирішує Офіс Мережі. Завдяки плідній співпраці громадської організації «Фонд сільських громад Дворічанщини» з районною радою та за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» у 2014 році в районі був створений Центр правової інформації та консультацій для захисту прав населення Дворічанського району. Проведено ряд адвокаційних заходів (робочі зустрічі з депутатами та представниками районної адміністрації та сільських рад, круглі столи, семінари тощо), налагодження контактів з депутатськими комісіями районної ради. Розроблена і підтримана депутатами районної ради цільова Програма «Забезпечення правової допомоги населенню Дворічанського району на 2014-2018 р.р.». Програма фінансується спільно районною радою та 9-ма сільськими радами Дворічанського району з тринадцяти. Загальна сума фінансування Програми з місцевих бюджетів у 2016 році склала 80 тисяч гривень. Триває робота щодо забезпечення стабільного фінансування Програми.

Серед форм роботи Офісу Мережі, крім безпосереднього надання первинної безоплатної правової допомоги, проведення щомісячних тематичних семінарів для представників районної та 13-ти сільських рад по темах:

- як оформити спадщину в органах місцевого самоврядування;
- роз'яснень щодо ведення військового обліку в сільських радах;
- повноваження органів місцевого самоврядування щодо складання адміністративних матеріалів;
- порядок присвоєння та зміни поштових адрес (розроблено положення);
- впровадження роботи електронної системи публічних закупівель (ProZorro);
- порядок надання відповідей на запит про доступ до публічної інформації;
- повноваження органів прокуратури при запитах на інформацію до ОМС;
- порядок реєстрації регуляторних актів ОМС

Команда ГО «ФСГД» – Віталій Бабика, Галина Турбаба, Людмила Ковтун.

04

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МЕРЕЖІ

У 2015-2016 роках ми розробили і прийняли Етичний кодекс і всі необхідні політики й процедури діяльності спілки, провели три сесії стратегічного планування. Продовжуємо роботу над Стандартами діяльності.

У процесі стратегічного планування діяльності Мережі ми сформулювали три стратегічні напрямки роботи та визначили їх в стратегічному плані на 2016-2018 роки:

Управління (empowerment) громадян.

Мета: сформувати критичну масу людей, які знають свої права, здатні і мотивовані їх реалізувати.

Експертно-правова підтримка громад.

Мета: створення умов для розвитку здатності як самих громадян так і територіальних громад вирішувати свої проблеми правовим шляхом.

Інституційна спроможність Мережі.

Мета: розвинена, злагоджена, стійка коаліція громадських організацій, що діють в інтересах суспільства.

Опис стратегічних напрямків

1. Управління (empowerment) громадян

ЦІЛЬ:

сформувати критичну масу людей, які знають свої права, спроможні та вмотивовані їх реалізовувати.

Доступна правова допомога без соціальних і територіальних обмежень. Відсутність обмеження щодо надання правової допомоги виключно вразливим верствам населення.

Забезпечення постійного доступу до БПД (безоплатної правової допомоги) в найвіддаленіших населених пунктах через розвиток інституту параюристів (правових консультантів, для яких юриспруденція не є основним родом занять).

«ЗАВЖДИ НА КРОК ПОПЕРЕДУ»:

- Комплексний, холістичний підхід до вирішення проблеми клієнта – орієнтація на його потреби.
- Проактивний підхід у роботі: передбачення виникнення проблем наперед, розробка і проведення превентивних інформаційних кампаній.

«СЕРВІСИ ДЛЯ КОЖНОГО»:

- Альтернативні підходи та інструменти вирішення конфліктів (відновлювальні практики, медіація і т.д.)

- «Швидка правова допомога», юридичні онлайн консультації, широке застосування інформаційних технологій для надання правової допомоги та правової просвіти.
- Якісна правова допомога у випадках виникнення конфліктів з органами державної влади.

2. Експертно-правова підтримка громад

МЕТА:

створення умов для розвитку здатності як самих громадян так і територіальним громад вирішувати свої проблеми правовим шляхом.

- Розвиток спроможних громад шляхом надання експертно-правової підтримки.
- Створення карт проблем суспільства: усвідомлена дія по ідентифікації проблем в суспільстві, залучення Мережі в процес їх вирішення.

- Навчальні програми для ОМС (органами місцевого самоврядування) щодо посилення потенціалу якісно і відповідально виконувати свої функції.
- Комунікаційний майданчик для ефективного вирішення проблем суспільства в правовий спосіб.
- Методології та впровадження правових інновацій в громадах.
- Експертний супровід процесів змін в суспільстві для формування відповідальних спільнот.
- Узагальнення і аналіз досвіду для створення рецептів і рекомендацій щодо попередження та вирішення проблем в суспільстві.

3. Інституційна спроможність Мережі

МЕТА:

розвинена, злагоджена, стала коаліція громадських організацій, що діє в інтересах суспільства.

Розбудова інституційного потенціалу Мережі:

- платформа для взаємонавчання та обміну досвідом;
- налагоджена система внутрішньої комунікації;
- фінансова сталість.

Платформа формування продуктів для ОМС та громад: Мережа володіє достатнім потенціалом, щоб пропонувати якісні продукти ОМС та громаді.

Громадський моніторинг (оцінка) державної системи БПД: якісний зворотній зв'язок щодо діяльності бюро правової допомоги.

Вироблення та оптимізація стандартів БПД: Мережа здатна виробляти стандарти практики надання БПД і у такий спосіб підвищувати якість послуг.

05

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА МИСТЕЦТВО

Один із важливих, унікальних напрямків
нашої роботи – права людини та мистецтво.
Ми створили цикл документальних фільмів
«Нові герої». На даний момент створено 6 фільмів.

СЕЛО СТАРА ЗБУР'ІВКА, ХЕРСОНЬСЬКА ОБЛАСТЬ, ГОЛОПРИСТАНСЬКИЙ РАЙОН

«Нові герої»

Це три документальні фільми-портрети звичайних українців. У кожному з них своя історія, проте є й спільне – їхня боротьба з несправедливістю у країні сьогодні.

Історія з продовженням

Районні чиновники незаконно роздали 29 га найкращих земель староЗбур'ївської громади підставним особам. У 2009 році голову сільради Віктора Маруняка, який подав на них позов у суд, кинули за ґрати. Селяни згуртувалися, створили Комітет самооборони Старої Збур'івки й почали захищати свої права та голову сільради. Слідство не змогло довести вини Віктора Маруняка, жодне зі сфальсифікованих обвинувачень не підтвердилося – під тиском громади його відпустили на свободу. На захист свободи, честі і гідності лідера сільської громади встали Херсонський обласний Фонд милосердя та здоров'я, Херсонська Асоціація журналістів «Південь» і газета «Вгору», які об'єднали і координували дії української правозахисної громадськості, колег з ближнього і

далекого зарубіжжя – 87 громадських організацій з різних країн світу надіслали листи Президенту України на захист Віктора Маруняка. Завдяки їм, ця історія отримала широкий резонанс. Незважаючи на спротив і погрози районних чиновників, сільські депутати проголосували за повернення Віктора Маруняка на керівну посаду. Увесь час він продовжував боротися за вкрадені у громади землі. На виборах 2010 та 2014 років Маруняка знову обрали сільським головою. Поки тривала вся історія, сільська громада сильно змінилася.

Історія трансформації села зацікавила й надихнула молодих митців на зйомки нового повнометражного фільму. У 2015 році з'явилася документальна стрічка “Українські шерифи”.

Між світом і війною

Як з'явився повнометражний документальний фільм «Українські шерифи»

Що нині відбувається, коли нашій людині на селі потрібно викликати міліцію? Вона цього не робить, бо рівень довіри нульовий. Замість приїхати на виклик, в міліції зазвичай починають скаржитись на відсутність бензину, просять заплатити за пальне. А коли ж приїжджають, то починають вибивати гроші – з того, хто викликав – на бензин, а проти кого викликали – за те, щоб не дати заяві ходу. А потім з почуттям виконаного обов'язку міліція їде собі на базу. Бо в регіонах не відбулося заміна старої міліції на нову поліцію. В відділках залишилися ті самі обличчя.

А шерифи – то місцеві жителі, сусіди, колеги по роботі. Тому саме їх на селі викликають у критичних ситуаціях, бо вони ніколи не чинять неподобств, характерних для міліціантів. У спільноти є розуміння – для чого працюють шерифи на селі.

Прем'єра “Українських шерифів» (проект знято спільно з Латвією та Німеччиною) відбулася в рамках 13-го Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA у Києві 26 березня 2016 року.

Херсонєць Роман Бондарчук уже давно відомий в Україні і за кордоном як документаліст. Але попередні роботи були “короткими”, “Українські шерифи” – його перша повнометражна документальна стрічка.

КАДР З ФІЛЬМУ «УКРАЇНСЬКІ ШЕРИФИ»

“

– Спочатку планували зняти фільм про самоорганізацію людей у Старій Збур’ївці, – розповідає **Дар’я Аверченко**. – Про життя, де немає поліції і немає медичної допомоги (поки до райцентру додзвонишся, поки міліція або лікарі приїдуть, можна і померти). Але є розумний, освічений, інтелігентний голова Віктор Маруняк та двоє бравих, розумних і діяльних громадських інспекторів (у селі їх звать “наші шерифи”, і саме від цього прізвиська народилася назва фільму): Віктор Кривобородько і Володимир Рудьковський. Вони і “швидка допомога”, і поліція, і миротворці в сімейних і сусідських конфліктах. Ми зняли це й приголомиливу історію бездомного Кольки, який “прибився” до села. Вражає, як голова села, (така “велика людина”) шанобливо звертається до нього на ім’я й по батькові: “Миколо Миколайовичу”, запитує, які в нього плани, що вміє робити. І ось цій людині подарували шанс почати нормальне життя: виділили порожній будинок, інструменти для роботи, саджанці для городу... Потім був Майдан. І коли ми подивилися зняте влітку, до Майдану, і другу частину, зняту після Майдану, – виявилось, що це два різні фільми. Наші герої живуть “у глибинці”, але бурхливі “верхні” бурі і на них позначилися. Тут немає військових дій,

але людям довелося жити з війною. Тут є всього потроху, навіть свій власний сепаратист. Ми зрозуміли, що село – це маленьке віддзеркалення великого світу, що це фільм про всю Україну. І я ввевнена: на таких, як старозбур'ївські шерифи, тримається країна.

Фільм був представлений в основному конкурсі 2015 року найбільшого європейського форуму неігрового кіно. Картина розповідає про те, як змінилося життя невеликого південного села Стара Збур'ївка з початком війни. Український фільм уперше отримав нагороду на головному фестивалі документального кіно у світі IDFA. Документальна стрічка "Українські шерифи" Романа Бондарчука отримала спеціальний приз журі на Амстердамському фестивалі документальних фільмів IDFA. IDFA – найбільший європейський фестиваль документальних стрічок, де показують краще з того, що було знято за рік. Покази фільмів – платні. Фестиваль тривав із 20 по 29 листопада, щодня в найбільших кіно-театрах Амстердаму "Українські шерифи" йшли в переповнених залах – глядачі розкупили квитки заздалегідь.

Журі нагородило фільм із наступним визначенням: "Цей фільм є захопливим та сповненим гумору, універсальним портретом громади, що намагається дати лад щоденній невдоволеності та непорозумінням і втримати мир шляхом винахідливості, терпіння та здорового глузду. Режисура та операторська робота в поєднанні з епізодичністю розповіді детально зображують життя українського села між давніми традиціями та війною, що насувається".

“

*"Я вважаю дуже важливою перемогу української картини, що спокійно і врівноважено оповідає про повсякденне життя, а не знаходиться на барикадах та у військових окопах. Це створює більш об'ємне уявлення про сучасну Україну і її кінематограф", – привітав знімальну групу з перемогою **Віталій Манський**, президент "Артдокфеста", головного опозиційного російського фестивалю документального кіно.*

“

*"Нагорода найпрестижнішого фестивалю документального кіно IDFA є визнанням не тільки абсолютно видатної кінематографічної роботи Романа Бондарчука, але і безсумнівною увагою до того, що зараз відбувається в Україні, підтримкою всьому українському народові. На прикладі життя Старої Збур'ївки і її неординарних мешканців режисерові вдалося передати непохитну волю українського народу, його самобутність та оптимізм", – зазначила **Мар'яна Каат**, режисерка, продюсерка, а також авторка відомого українській публіці фільму "Шахта № 8", прем'єра котрого відбулася на Docudays UA у 2012 році.*

«Ассоль»

Історія почалася з трагічних подій 2009 року, коли сомалійські пірати захопили судно «Аріадна» з українським екіпажем на борту. Родичі одеських моряків об'єдналися, щоб врятувати своїх близьких. Спільна біда, а потім і спільна перемога згуртували людей і вони створили в Одесі центр допомоги морякам «Ассоль».

«Південний кордон»

Навесні 2014 року Російська Федерація вторглася на територію України й анексувала півострів Крим. На Сході країни Російська Федерація розпочала неоголошену війну з Україною. На той час українська армія була фактично зруйнована проросійським режимом, насадженим в Україні сусідньою державою. Із перших днів російської агресії по всій Україні волонтери – громадські активісти – починають рух за відродження армії. Вони збирають кошти, продукти й речі, щоб забезпечити військових усім необхідним.

На Півдні України у Херсонській області ситуація дуже напружена – є загроза вторгнення росіян із Криму. Херсонський Центр допомоги військовим об'єднує багато активістів, які наполегливо й невтомно працюють заради перемоги. Автори фільму вирушають в мандрівку

«Ротація»

Понад 6 місяців бійці 13-го Чернігівського батальйону територіальної оборони знаходяться на передовій під постійними обстрілами з боку Росії. Родичі бійців звернулися до чернігівських правозахисників, щоб спільними зусиллями добитися від військового керівництва ротації батальйону. Вони збираються разом і записують відеозвернення до Президента країни, сподіваючись бути почутими.

Всі фільми з англійськими титрами можна переглянути за посиланням: <http://legalspace.org/en/video/documentaries-about-human-rights-in-ukraine>

06

УСПІШНІ ІСТОРІЇ

В процесі роботи Мережі на порталі «Правовий простір» опубліковано 472 успішні і 72 повчальні історії, які демонструють вплив правової допомоги на життя окремих громадян, допомагають вирішувати проблеми громад, а також впливають на ситуацію в Україні в цілому.

1.

Новоайдар: допомогти тим, кого не шкодує війна

Новоайдар,
Луганська
область

Право власності

Війна принесла в одну з родин Луганщини подвійну трагедію. Для вдови, яка залишилася наодинці зі своїми бідами – без даху над головою і без копійки в кишені – рятівною соломинкою стала безоплатна правова допомога.

До Новоайдарському Офісу Мережі Правового Розвитку Любов Дмитрівна Бойко* звернулася в серпні 2016 з проханням допомогти їй отримати компенсацію за зруйноване житло. Пояснила, що в січні 2014 року в результаті бойових дій прямим попаданням був знищений їх з чоловіком будинок. Через тиждень за однією бідою прийшла ще одна: загинув чоловік Любові Дмитрівни.

Повільно оговтавшись від горя, жінка стала думати, як і де жити далі. Але право власності на будівлю було оформлено на чоловіка, майно на себе вона не могла переоформити в порядку спадкування, оскільки не мала на це грошей.

Юрист Офісу мережі при Луганській обласній громадській організації «Громадська служба правової допомоги» **Тетяна Ганьшина** під час консультації уточнила всі подробиці ситуації. Як виявилось, Любов Дмитрівна зверталася до приватного нотаріуса за консультацією щодо успадкування майна і з'ясувала, що в її випадку є можливість складання нотаріусом спадкової справи. Тому юристка допомогла пані Бойко написати заяву до приватного нотаріуса про надання документів, що підтверджують її право на спадкування нерухомого майна.

ЮРИСТКА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ГРОМАДСЬКА СЛУЖБА ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ» **ТЕТЯНА ГАНЬШИНА**.

Надалі жінка отримала довідку від нотаріуса про право на спадкування майна від загиблого чоловіка і змогла підтвердити своє право на отримання матеріальної допомоги в місцевій військово-цивільній адміністрації.

Офіс Мережі правового розвитку в Новоайдарському районі надає безплатну правову допомогу постраждалим жителям і внутрішньо переміщеним особам за адресою: **Луганська область, смт Новоайдар, вул. Незалежності, 2.**

Графік роботи: понеділок, середа, п'ятниця, з 9:00 до 16:00.

** Ім'я змінено з етичних міркувань.*

2.

Реєстрація дитини, народженої в Криму

Білозерка,
Херсонська
область

Доступ
до правосуддя

Громадянці України, яка народила дитину у вересні 2015 року в Криму, за місцем її проживання в Херсонській області було відмовлено в жовтні 2015 року в видачі свідоцтва про народження дитини.

На час звернення за правовою допомогою в Україні не були законодавчо врегульовані питання встановлення факту народження або смерті на тимчасово окупованій території. Держава в 2014, 2015 роках своєчасно не врегулювала питання захисту прав громадян України, які опинилися в складних обставинах через окупацію окремих територій. Суди по всій території України по-різному розглядали аналогічні питання. Часто «затягували» з розглядом.

Основна мета, яку ми поставили – встановити факт народження дитини від цієї жінки і отримати свідоцтво про народження дитини українського зразка.

Юрист Білозерського Офісу Мережі при Білозерському «Молодіжному центрі регіонального розвитку» **Людмила Загоровська** допомогла скласти заяву в суд про встановлення факту народження дитини. Районний суд відмовив у розгляді, прийшов до помилкового висновку, що нібито справа потрібно заявити в порядку адміністративного судочинства. Тому юрист допомогла молодій мамі скласти апеляційну скаргу. Апеляційний суд Херсонської області скаргу задовольнив і направив справу повторно на розгляд до районного суду. Розгляд справи в суді першої та

ЮРИСТКА БІЛОЗЕРСЬКОГО "МОЛОДІЖНОГО ЦЕНТРУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ"
ЛЮДМИЛА ЗАГОРОВСЬКА.

другої інстанції тривав 4,5 місяці. Весь час дитина була без імені і без допомоги від держави.

Першого березня 2016 суд встановив факт народження дитини і зобов'язав ЗАГС видати свідоцтво про народження дитини. Мати дитини отримала свідоцтво і звернулася в управління соціального захисту населення за одноразовою допомогою при народженні.

ВИСНОВКИ

Описана судова практика стимулювала Верховну Раду України прийняти 4 лютого 2016 Закон України «Про внесення змін у Цивільний процесуальний кодекс України щодо встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України», в якому передбачено, що такі справи повинні судами розглядатися невідкладно і виконуватися негайно після проголошення. Закон набув чинності 21 лютого 2016.

3.

Право на оплату праці пенсіонер виборев у суді

Білозерка,
Херсонська
область

Трудові права

Близько року на Херсонщині, у судах першої та апеляційної інстанції вирішувалося питання про виплату заробітної плати, проведення розрахунку при звільненні, виплату середнього заробітку за час затримки виплати сум при звільненні та про стягнення моральної шкоди.

У травні 2015 року до Білозерського офісу Мережі звернувся мешканець смт. Білозерка Юрій Іванович з проханням допомогти стягнути невикрачену йому при звільненні з ВАТ «Електромаш» м. Херсона заробітну плату та компенсацію за невикористану відпустку.

Юрій Іванович звільнився з роботи на початку березня 2015 року у зв'язку із виходом на пенсію.

Оскільки точної суми заборгованості заявник не знав, юрист центру **Людмила Загорівська** спочатку допомогла Юрію Івановичу написати вимогу про до керівника підприємства надати довідку про нараховану і невикрачену на день звільнення заробітну плату та компенсацію за невикористану відпустку та вимогу виплатити заборговані кошти. Однак, керівництво таке звернення свого колишнього робітника проігнорувало, ніякої відповіді на рекомендований лист, заявник не отримав.

Далі юристка центру допомогла Юрію Івановичу скласти позов до Суворовського районного суду міста Херсона про виплату заробітної плати, проведення розрахунку при звільненні, виплату середнього заробітку за час за-

тримки виплати сум при звільненні та про стягнення моральної шкоди. До позовної заяви було додано примірний розрахунок заборгованих сум за середньомісячною заробітною платою.

У грудні 2015 року суд першої інстанції виніс рішення, частково задовольнивши вимоги позивача (в рішенні суду до стягнення зазначалися менші суми заборгованості по заробітній платі та виплати середнього заробітку за час затримки, ніж, заявлені у позові; щодо стягнення моральної шкоди – вимогу задоволено повністю).

Роботодавець рішення районного суду оскаржив.

Таким чином Юрій Іванович знову звернувся до Білозерського ЦПК за допомогою. Юристка Центру допомогла написати і подати вчасно заперечення на апеляційну скаргу роботодавця.

З вини відповідача судові засідання неодноразово переносилися, і тільки у червні 2016 року Апеляційний суд Херсонської області виніс рішення, відхиливши апеляційну скаргу відповідача та залишивши в силі рішення Суворовського районного суду.

Своїм надбаним за рік «досвідом» участі в судовому процесі Юрій Іванович Л. поділився із Білозерським ЦПК (у суді свої інтереси він представляв самостійно); наразі заявник сподівається, що підприємство таки виконає рішення суду і поверне йому заборговані кошти.

4.

Станично-Луганський ЦПІК: мешканці зони АТО не залишаються без правової допомоги

Станиця
Луганська,
Луганська
область

Доступ
до правосуддя

Два інформаційно-правових заходи і прийом громадян провели у зоні АТО юристи Станично-Луганського Центру правової інформації та консультацій у травні-червні 2016-го. Допомогу отримали мешканці селищ Широкий, Нижня Вільхова та Тепле Станично-Луганського району Луганської області.

У ШИРОКОМУ – БІЛЬШЕ ПРОБЛЕМ ІЗ СІМЕЙНОГО ПРАВА

На інформаційно-правову зустріч у селищі Широкий 26 травня до сільради та місцевої бібліотеки прийшли 12-ро жителів.

- За індивідуальною допомогою звернулися 11-ро громадян із 13-ю питаннями, – розповідає керівник організації та ЦПІКу **Микола Філіпов**. – Більшість звернень, а точніше 5, були про справи сімейні. Це розлучення, розподіл майна та нерухомості. Справи складні: пропущені терміни, відсутні документи. Тому допомога надавалася у формі виписок із законодавства та написання заяв у відповідні інстанції.

Три питання стосувалися порушення договірних стосунків газопостачальником та Укртелекомом. Юрист Центру

ЮРИСТ СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОГО ЦЕНТРУ ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ДОПОМОГИ **ОЛЕКСАНДР ЛЕВЕНЕЦЬ** КОНСУЛЬТУЄ МЕШКАНКУ СЕЛИЩА У НИЖНІЙ ВІЛЬХОВІЙ.

Олександр Левенець допоміг скласти заяви у відповідні інстанції з вимогою письмово обґрунтувати свої претензії.

Довелося консультивати і по пенсійному, кримінальному та питанню соціального захисту. На них надані виписки із законодавства та консультації.

Також під час зустрічі людей турбувало, чому не виконуються закони України «Про тимчасові заходи у зоні АТО», «Про звернення громадян» та інші. Юристи ознайомили земляків із системою надання інформаційно-правової допомоги в Україні, роботою Станично-Луганського офісу Мережі та графіком прийому громадян у районі. Також селяни дізналися, як можна дистанційно отримати корисну інформацію та безоплатну правову допомогу завдяки сервісам порталу «Правовий Простір».

У НИЖНІЙ ВІЛЬХОВІЙ ПЕРЕВАЖАЛИ ПИТАННЯ СПАДКУ ТА СОЦЗАХИСТУ

Правовий захід у Вільхівській громаді відбувся 9 червня у приміщенні сільської бібліотеки. Він складався з особистою прийому громадян та просвітницької частини за участі керівниці закладу Лідії Цюбенко.

Окрім інформації про те, які можливості та сервіси надає бібліотека, люди дізналися, що тут за сприяння Міжнародного фонду «Відроджен-

ня» оформлений інформаційно-правовий стенд, також їм розповіли про систему безплатної правової допомоги в Україні та Станично-Луганському районі зокрема.

Того дня до юриста ЦПІКу **Олександра Левенця** за допомогою звернулося 5 осіб з 8-ма питаннями.

- Три – спадкові, пов'язані з недостатньою правовою обізнаністю громадян та тривалою відсутністю нотаріуса у райцентрі. Люди отримали консультації та виписки з діючого законодавства з урахуванням ситуації у зоні АТО, – уточнює юрист.

Три питання стосувалися соціального захисту: виплати допомоги переселенцям, отримання групи інвалідності та призначення пільгових пенсій. З них теж надано консультації та рекомендації щодо подальших дій.

Двох селян турбували питання житлового права, пов'язані з проблемою компенсації за пошкоджене в зоні військових дій житло. Олександр Левенець надав їм рекомендації щодо реєстрації пошкоджень та порядку звернення до суду, якщо держава або встановлений слідством винуватець не компенсує збитки добровільно.

ПРИЙОМ У ТЕПЛОМУ – НА ВИЇЗДІ І НА ДОМУ

У селищі Тепле юристам довелося консультувати не лише тих, хто сам прийшов по правову допомогу. Чоловікові-інваліду, який має статус «дитина війни», її надали на дому.

Трапилися того дня і 2 питання кримінального характеру: в одному випадку рідна донька обманом позбавила батька коштів, в іншому людина скаржилася на недбале розслідування кримінальної справи з боку поліції. Було і звернення щодо соцзахисту – допомоги одинокій матері від держави, а також адміністративне – отримання втраченого паспорту та житлове – розподіл майна при розлученні.

З кримінальних питань юрист допоміг написати заяви до поліції, з соціального надав виписку з законодавства, з інших – консультації.

ПРО СКРОМНІСТЬ І ГЕРОЇЗМ

Ведучи таку активну діяльність у тривожній зоні АТО з усіма з усіма наслідками, що з цього випливають, юристи Станично-Луганського офісу

КЕРІВНИК СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОГО ЦЕНТРУ ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ДОПОМОГИ **МИКОЛА ФІЛІПОВ** ЗІ СПІВРОБІТНИЦЯМИ БІБЛІОТЕКИ БІЛЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТЕНДУ.

вкотре вражають своєю скромністю і, на відміну від нас, не бачать у своїй щоденній праці нічого героїчного.

– На жаль, найбільш вагомі, на нашу думку, успішні справи знаходяться без завершеного розгляду у Біловодському суді, – говорить **Микола Філіпов**. – Щодо «пересічних» справ, то вони на 80% успішні всі. Як приклад: ми допомогли людині написати заяву з вимогою пояснити необґрунтовані рахунки за електрику. Тільки-но посадові особи побачили у клієнтові освічену (в правовому плані – ред.) особу, питання вирішується швидко. Таких прикладів багато. Але це є наша робота у штатному режимі.

5.

Міст до завтрашнього дня

Херсонська
область

Допомога
військово-
службовцям,
учасникам АТО
та їх сім'ям

Священик у військовій формі, він же – психолог, кілька юристів і правозахисників, – здавалося б, що може об'єднувати цих людей? Вони виїжджають разом у райони Херсонщини і проводять для місцевих жителів психологічно-правові семінари. Об'єднує їх одна мета, одна справа – допомога демобілізованим бійцям АТО та їх сім'ям. До одного з таких семінарів, що проходив у Генічеську, приєдналася і редакція «Вгору».

На зустріч в Генічеську прийшло кілька сімейних пар, кілька людей, які приїхали з фронту у відпустку, дружини і бабусі хлопців, які воюють в АТО, чиновники, які керують у районі роботу з учасниками бойових дій і волонтери. Конференц-зал в управлінні освіти був переповнений.

Заняття розпочав отець **Андрій Калита** – військовий капелан, керівник Центру духовного розвитку «Джерело життя». І коли він говорив, як події на війні «наздоганяють» бійців у мирному житті, він навів приклад з власного досвіду. В юності отець Андрій мріяв зробити військову кар'єру, пішов служити. Під час однієї з операцій йому з побратимами довелося звільняти заручників. В оптичний приціл вони бачили, що відбувалося в будівлі. Один із злочинців підніс ножа до горла дитини. А наказ стріляти все не надходив. Тоді бійці самі прийняли рішення почати операцію. Хлопчика вони врятували, заручників звільнили, але тим самим видали себе. І один із бійців, кращий друг Андрія Калита, був важко поранений. По рації запросили у командування гелікоптер. Але у відповідь почули: «А в вашому районі» вертушок «немає». Він сім кілометрів ніс раненого, але хлопець до медчастини не дожив. І Андрій, як тільки прибув до підрозділу, пішов до командира і «набив йому пику». На цьому його військова кар'єра за-

кінчилася. Але найтяжче було потім, – коли він знову в думках «прокручував» загибель товариша, придумував, як його можна було врятувати, і страждав.

І під час цієї розповіді один із демобілізованих бійців, який сидів поруч, спочатку легенько почав похитувати головою в знак згоди, потім – схилився, закрив обличчя зажатим у долоні зошитом, і з кожним словом священика кивав все сильніше, а по щоках – покотилися сльози ...

«СПАЛИТИ СВІЙ БІЛЬ»

А коли учасникам показали короткометражку «Most» (Міст) – сліз вже ніхто не міг стримати. Дехто просто не витримував, відвертався від екрану...

Семінари проходили й раніше, в інших районах області. Але в Генічеську цей фільм показували вперше. Як пояснив отець Андрій – чекали дозволу на покази від власників авторських прав. Вони, отримавши лист-запит, дуже здивувалися: на відміну від інших країн, в Україні ще ніхто, з 2003 року, не запитував дозволу на використання авторських прав, хоча їм добре відомо, що «Most» часто показують, і він давно вже «гуляє» по Інтернеті. Тому щиро подякували організаторам семінару, з радістю дали дозвіл на такі покази.

Фільм невеликий, всього кілька хвилин, але за цей час, він буквально «вивертає душу». Це дійсно неймовірно боляче, зробити такий вибір, який робив головний герой: врятувати сотні людей – ціною загибелі своєї дитини. І пройшовши через глибоке горе, він зміг прийняти, що жертва була не марною.

Потім кожен учасник зустрічі малював на папері свій власний біль, стискав і спалював. І така, здавалося б, проста вправа, – і справді заспокоює страждаюче серце, і легше стає дихати, і світ стає яскравішим. І, як говорить отець Андрій, – тільки так, переживши гнів і неприйняття події, через біль і розчарування, ми підходимо до початку нового життя. Легкої «лазівки», обхідного шляху немає. Щоб йти далі, треба це пережити. Питання тільки в тому, зламає тебе горе, або ти піднімешся вище.

А перед другою частиною семінару, юридичною, до Андрія Калити підійшов керівник громадської організації «Волонтер» Юрій Шкаліков. Він попросив допомоги дружині одного бійця. Йому залишилося служити два тижні, але в неї нерви вже на межі, не витримує напруги,

УЧАСНИКИ ПСИХОЛОГІЧНО-ПРАВОВОГО СЕМІНАРУ «ВСЕ В ТВОЇХ РУКАХ».
ГЕНІЧЕСЬК. ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ, БЕРЕЗЕНЬ 2016.

намагалася руки на себе накласти. І не зупиняє навіть материнський інстинкт, а у неї – двоє маленьких діток.

Підходили до військового капелана й бійці, давали йому свій номер телефону: «Отець Андрій, зателефонуйте мені» ...

ВСЕ В ТВОЇХ РУКАХ

А друга частина семінару, яку вів юрист Інформаційного ресурсного центру «Правовий простір» **Володимир Орловський**, почалася ... з криків. Потім, уже після зустрічі, організатори розповіли «Вгору», що куди б вони не приїхали – всюди ця частина так і починається. І це нормально, людям треба висловити, викричати наболіле: занадто багато наша держава і чиновники наобіцяли бійцям АТО і їх сім'ям, а по суті – свої обіцянки не виконують. А якщо і виконують, то з величезною «пробуксовкою». І щоб змусити працювати «ржаві шестерінки», є два варіанти. Один, який виношують доведені бюрократією до крайності бійці: «постріляти всіх», і інший, цивілізований – за допомогою громадських організацій, за допомогою юристів. Аж до того, що професійний юрист, сидячи в кабінеті, і зробивши всього декілька дзвінків, може припинити переслідування бійця начальником частини (про один такий випадок «Вгору» розповідала, коли керівництво військової частини намагалася викрасти з «швидкої» потерпілого хлопця – щоб «зам'яти» подію).

ЮРИСТ ІРЦ «ПРАВОВИЙ ПРОСТІР» **ВОЛОДИМИР ОРЛОВСЬКИЙ** РОЗПОВІДАЄ ПРО ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ АТО

Що цікаво, коли бійці і їх рідні почали скаржитися на владу, що держслужбовці їх часто просто «футболять», – встала одна з чиновниць і спочатку, навпаки, почала доповідати, як багато вони для них роблять. Їй, звичайно, «не свистіли», але показовим є той факт, що Генічеська громадська організація «Волонтер» вийшла зі складу районного Центру допомоги учасникам АТО. Як пояснив керівник організації Юрій Шкаліков, влада тільки обіцяє сприяти, а на ділі – «обклали своїми паперами і наказами». А останньою краплею такого «сприяння» стало те, що під загрозою опинилося проведення психолого-правового семінару. Для нього спочатку виділили зал в адміністрації. Про місце зустрічі домовлялися заздалегідь, повідомили і організатором, і учасникам. А напередодні раптом поставили перед фактом: шукайте інше місце, нам цей зал потрібний для нашого заходу ... Добре, що виявився вільним зал в управлінні освіти.

А такі семінари, як додав Юрій Шкаліков – це не «галочка для звіту», – ці зустрічі вкрай потрібні. І, головне, бійці і їх рідні відчули, що є люди, які не просто говорять, а реально допомагають.

КРАПЛЯ В МОРІ

Всього, в рамках програми «Сприяння соціальної адаптації учасників АТО і їх сім'ям шляхом надання психологічної та юридичної допомоги»,

яка реалізується за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження», заплановано 10 виїздів мобільної групи в райони області. Більшу частину районів вже обїздили. На кожну зустріч приходять близько 30 осіб. Здавалося б, – багато. Але це, як кажуть організатори, – «крапля в морі». Адже у нас в області вже близько 5 тис. демобілізованих. А якщо поррахувати їх дружин, батьків, які також переживають разом з ними, – то це ще до 20 тисяч.

Правову допомогу можна отримати через гарячу лінію «Правового простору» з Пн.-Пт. з 10 до 18 години: 099-46-83-848. Прийом юриста по понеділках: з 10 до 15 години за адресою: Херсон, вул. Фрунзе 2, оф. 6.

Відвідувач порталу «Правовий простір» можуть поставити питання юристу в розділі «Консультація юриста впродовж 24 години» <http://legalspace.org/index.php/ua/helper/onlinecons> або звернутися за допомогою до юристів Мережі Центрів правової інформації та консультацій у чат, написавши питання у віконці (ONLINE – знаходиться в правому нижньому кутку нашого сайту. Графік роботи: Пн.-Пт. з 10 до 16 години).

Мережа центрів правової інформації та консультації надає безоплатну первинну правову допомогу, включає 25 громадських організацій в 17 областях України.

Отець Андрій приймає в будні дні: Херсон, вул. Перекопська, 3, телефон: 050-418-10-01.

Як ветеран АТО Харківську міськраду переміг

Чугуїв,
Харківська
область

Допомога
військово-
службовцям,
учасникам АТО
та їх сім'ям

Харківська міська рада програла справу проти українського офіцера – учасника АТО, якого в суді супроводжували юристи Чугуївської правозахисної групи. Рішення, за яким мерія зобов'язана виділити офіцеру без харківської реєстрації земельну ділянку, вступило в законну силу.

Віктор* – український військовослужбовець, який жив у Феодосії, – змушений був покинути півострів, коли в 2014 році Крим анексувала Російська Федерація. Офіцер не спокусився на обіцяну високу зарплату в «російському світі», навпаки, пішов воювати за цілісність України в зону АТО з озброєними окупантами і їх прихильниками. Приступивши на військову службу в Харкові в академії Національної гвардії України, був узятий на облік як внутрішньо переміщена особа. Маючи статус учасника бойових дій оскільки брав участь в проведенні антитерористичної операції, він в травні 2015 року звернувся до Харківського міського голови з заявою про включення його до списку на отримання земельної ділянки. Однак отримав відмову – через відсутність реєстрації місця проживання в Харкові. З огляду на те, що чинне законодавство такого не вимагає, Віктор звернувся за допомогою до Чугуївського Офісу Мережі Правової Допомоги. Юристи підготували позовну заяву і відстоювали інтереси позивача в судах.

ГОЛОВА ЧУГУЇВСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ, АДВОКАТ **РОМАН ЛИХАЧОВ**.

І в Міжнародний день прав людини 10 грудня 2015 Дзержинський районний суд міста Харкова визнав протиправними дії Харківської міської ради і зобов'язав включити Віктора в список. Чинники міськради не погодилися з «чинним законодавством України» і рішенням суду, і подали апеляційну скаргу. У грудні 2015 року апеляційна інстанція залишила в силі постанову Дзержинського районного суду міста Харків.

7.

Правозахисники допомогли шахтарю-переселенцю «розморозити» його пенсію

Чугуїв,
Харківська
область

Допомога
вимушеним
переселенцям

Юристи Чугуївської правозахисної групи допомогли шахтарю-переселенцю отримати належну йому пенсію.

Сергій Іванович* майже все життя відпрацював на шахті. І мав всі сподівання на те, що в поважному віці отримуватиме гідну пенсію. Але військові дії на Донбасі змусили його виїхати до Харківщини.

Поселившись у Чугуївському районі, переселенець ще у вересні 2015 року подав документи до управління Пенсійного фонду для отримання пенсії шахтаря. Довідку з шахти, що знаходиться в Луганській області та підтверджує дійсний стаж роботи гірника, надав одразу.

Претензій до наданої довідки або інших документів працівники Пенсійного фонду не мали, проте отримати пенсію протягом останніх 7 місяців заявник чомусь так і не зміг. На неодноразові питання щодо причин затримки в оформленні пенсії, однозначної відповіді від чиновників Пенсійного фонду Сергій Іванович не отримав.

Саме з такою проблемою шахтар-переселенець звернувся до правників волонтерської ініціативи «Станція Чугуїв». Юристи Чугуївської правозахисної групи підготували та подали скаргу на Урядову гарячу лінію щодо бездіяльності працівників Пенсійного фонду.

ГОЛОВА ЧУГУЇВСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ, АДВОКАТ **РОМАН ЛИХАЧОВ**.

Після чого справа зрушила та пенсію шахтаря переселенцю нарешті призначили.

Безоплатну правову допомогу було надано в рамках проекту «Станція Чугуїв – консультаційний та інформаційний центр для переселенців», що здійснюється за підтримки Програмної ініціативи «Громадські ініціативи нової України» Міжнародного фонду «Відродження».

** Ім`я героя змінене з етичних міркувань.*

Швидка волонтерська допомога: важкохворий переселенець отримав безоплатний курс лікування

Чугуїв,
Харківська
область

Допомога
вимушеним
переселенцям

Днями до Центру підтримки та консультацій для вимушених переселенців «Станція Чугуїв», що працює на базі Чугуївської правозахисної групи, звернувся глухонімих переселенець. Чоловік потребував термінової медичної допомоги через укрій серйозне захворювання: онкологія піднебіння з метастазами і відкритою гнійною виразкою лимфоцитоза на шиї. Діяти треба було негайно, на рахунок – кожна година.

Знайшлися люди, які дуже швидко відреагували на проблемну ситуацію. Волонтерка ЧПГ, депутат Чугуївської районної ради Маргарита Лихачова, не вагаючись, минаючи всі бюрократичні процедури, зв'язалася безпосередньо з головним лікарем Чугуївської Центральної районної лікарні В'ячеславом Грушкою з проханням про допомогу, у чому отримала повну підтримку.

За сприяння В'ячеслава Грушки Харківський обласний онкоцентр призначив переселенцю лікування, а онколог Чугуївської ЦРЛ Юрій Шипенко виписав безкоштовні рецепти на придбання медикаментів для проходження курсу хіміотерапії.

Тільки-но рецепти передали до Чугуївської центральної районної аптеки №62 (завідуюча – Лілія Бородай), призна-

ЮРИСТКА ЧУГУЇВСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ МАРГАРИТА ЛИХАЧОВА.

чені препарати негайно були замовлені й наступного ж ранку доставлені за місцем призначення.

16 лютого на «Станції Чугуїв» Харківським обласним благодійний фонд «Соціальна служба допомоги» видавав продуктивні набори. 40 переселенців отримали гуманітарну допомогу, і першим з рук представника Фонду Валерія Задоренка її одержав багатостраждальний хворий. Чоловіка відразу ж відправили до Харкова на госпіталізацію і проходження стаціонарного курсу лікування.

Побажаємо йому якнайшвидшого одужання! І висловимо слова подяки всім тим, хто допомагав людині, яка, через лиха й поневіряння останнього часу навіть не сподівалася на таку увагу з боку правозахисників, волонтерів і лікарів.

Коли пенсіонери «нікому не потрібні», допомагають громадські активісти

Ужгород,
Закарпатська
область

Посилення
ромських
громад

Два пенсіонери, дві сумні історії і два однакові висновки: «Нікому ми не потрібні». Безоплатна правова допомога, надана мешканцям ромського поселення Радванка в Ужгороді, дала можливість одному старенькому підлікуватися й обігріти оселю, другому – оформити субсидію.

ЗДОРОВ'Я ПІДІРВАНЕ, А ПЕНСІЯ – МІНІМАЛЬНА

Іштвану Йоштвану – 74 роки. Родина його за статусом – соціально незахищена. Простіше кажучи, грошей пенсіонеру та його дружині, інваліду II групи, ледь вистачає на прожиток. Тому нещодавня операція, яку переніс старенький, значно «підірвала» і без того злиденний бюджет сім'ї.

На саму операцію Іштван зі своєї мінімальної пенсії ледь назбирав близько 2 тисяч гривень, а на подальше лікування грошей взяти було геть ніде.

Саме з такою проблемою звернулися рідні пана Іштвана до Центру правової інформації та консультацій при громадській організації «Рома». Юрист ЦПІКу Сергій Чічак, вислухавши їх, з'ясував також, що з 1978 року чоловік працював в Ужгородському дорожньо-експлуатаційному управлінні (теперішній КШЕП), виконував роботу, яке може відноситися до розряду шкідливої: був робочим II розряду з очищення каналізації. Як наслідок – заробив мізерну пенсію і цілий букет хронічних недуг, лікування яких тепер потребує чималих грошей.

ІШТВАН ЙОШТВАН І ЙОГО ДРУЖИНА.

– Тому ми звернулися до підприємства (у зв'язку з оформленням Іштвану Йонашу цивільного позову) за довідкою: чи відноситься ця робота до категорії шкідливого виробництва, – пояснює Сергій Чичак. – У разі позитивної відповіді пан Іштван зможе отримувати надбавку до пенсії. Також юрист направив запит до начальника Управління праці та соціального захисту населення Ужгородської міськради про надання Іштвану Йонашу посиленої матеріальної допомоги, щоб чоловік зміг успішно завершити лікування. У листі зазначив і про минулу шкідливу роботу, і про нинішнє існування на межі злиднів.

– Від управління праці та соцзахисту ми отримали позитивну відповідь: пану Іштвану надали 2500 гривень для придбання медикаментів та

ЮРИСТ **СЕРГІЙ ЧИЧАК** (ПРАВОРУЧ) ВІДВІДАВ ГУСТАВА МАКУЛУ І ДОПОМІГ ОФОРМИТИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ОТРИМАННЯ СУБСИДІЇ ДОКУМЕНТИ.

домашнього лікування. Окрім цього, пенсіонер отримав 2 кубометри дров для опалення житла взимку, – говорить юрист.

Щодо питання підвищення пенсії як працівника шкідливого виробництва, правники чекають на відповідь і обіцяють зробити все, щоб минулі заслуги старенького допомогли йому не голодувати і поправляти здоров'я.

ХВОРИ НОГИ, МІЗЕРНІ ДОХОДИ, ВИСОКІ ТАРИФИ...

Історія Густава Макули – не менш сумна. 73-річний ром не в змозі не те, що ходити по кабінетах – йому навіть з ліжка підвестися важко. До ЦПІКу він також не зміг дійти – попросив родичку. З її слів **Сергій Чичак** дізнався, що Густав Берталонович отримує мінімальну пенсію, якої ледь вистачає на продукти, а комунальні послуги оплачувати нічим. Юрист відвідав пенсіонера і допоміг йому скласти заяву на надання субсидії та заповнити декларацію про доходи. Документи відправили до Управління праці і соцзахисту населення Ужгородської міськради.

10.

Правовий лікнеп. Роботодавцеві нагадали про права матері хворої дитини

Новоайдар,
Луганська
область

Трудові права

Необхідність оздоровити дитину з ВІЛ-позитивним статусом роботодавець не вважав достатнім аргументом для надання жінці відпустки влітку. Запропонував відпочити на морі... у жовтні. Мама вирішила розв'язати конфлікт правовим шляхом.

Мешканка Новоайдари Луганської області Марія Василівна* не мала іншої можливості відпочити з сином на морі, окрім як у серпні, за соціальною путівкою. Мати неповнолітнього хлопчика з ВІЛ-позитивним статусом так зраділа можливості оздоровити сина, що вже навіть купила білет на потяг.

Однак керівник підприємства, де працювала Марія, надати відпустку в серпні категорично відмовся: мовляв, усі хочуть відпочивати саме влітку, а працювати нікому. Тому відпустки раніше ніж у жовтні, за затвердженим графіком, жінці годі було й чекати.

По допомогу Марія Василівна вирушила до Новоайдарського Центру правової інформації та консультацій при ЛОО «Суспільна служба правової допомоги». Юристка Центру **Анастасія Павлова** роз'яснила жінці, що вона має право на отримання щорічної додаткової відпустки протягом 10-ти календарних днів у літній або у будь-який зручний для неї час.

– Також ми допомогли скласти заяву на ім'я керівника під-

приємства, де працює Марія, в якій послалися на норми статті 18-ої Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ) та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»**. А ще зателефонували на підприємство і усно роз'яснили керівництву права заявниці, – пояснює юристка.

Правовий «лікнеп» подіяв: вже за кілька днів пані Марія зателефонувала до ЦПКу і подякувала за те, що відпустку вона отримала – і тепер вони з сином відпочинуть на морі у літню пору, а не дощової осені.

Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ) та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ».

Стаття 18. Права батьків ВІЛ-інфікованих дітей і дітей, які страждають на хворобу, зумовлену ВІЛ.

1. Батьки ВІЛ-інфікованих дітей і дітей, які страждають на хворобу, зумовлену ВІЛ, та особи, які їх замінюють, мають право на:

- 1) спільне перебування у стаціонарному відділенні лікарні з дітьми віком до 14 років із звільненням на цей час від роботи та виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною;
- 2) одержання додаткової щорічної відпустки тривалістю 10 днів у літній чи інший зручний для них час до досягнення дітьми 18-річного віку.

**Ім'я змінено з етичних міркувань.*

***Довідка*

11.

Як байдужі чиновники формують недовіру до влади

Каховка,
Херсонська
область

Допомога
військово-
службовцям,
учасникам АТО
та їх сім'ям

Йосипу Матковському було 57 років коли у вересні 2014-го його мобілізували. Кілька місяців він провів в АТО, був на передовій під Мар'інкою. В кінці грудня отримав інфаркт. Три місяці проходив лікування й реабілітацію. А належний у таких випадках статус інваліда війни зміг оформити тільки через рік – 2 листопада 2015 року. Бо чиновники то «гальмували».

Йосип Михайлович ліквідатор аварії на Чорнобильській АЕС. Після мобілізації потрапив на передову. На його очах гинули побратими. На рівні з молодими хлопцями копав окопи. Важкі умови та пережите під час боїв далося взнаки. Ще у жовтні у чоловіка з'явився біль за грудиною. Та Йосип терпів, не до того було... Але 29 грудня йому стало дуже зле. З пекучим болем у грудях потрапив до лікарні. Діагностували – гострий інфаркт. До березня 2015 року чоловік лікувався. Після пройшов ВЛК (військово-лікарська комісія), яка визнала його непридатним для подальшої служби. У вересні МСЕК (Медико-соціальна експертна комісія) видала довідку про призначення 3-ї групи інвалідності безстроково через «заохворювання, пов'язане із захистом Батьківщини», – цитата із документа.

Наступного дня Йосип Михайлович звернувся до управління праці і соціального захисту населення Каховської міської ради із заявою про встановлення статусу інваліда війни та видачі посвідчення. Та тільки через місяць, 15 жовтня, отримав відповідь із повідомленням, що вони не

ЙОСИП МАТКОВСЬКИЙ (ПРАВОРУЧ) ІЗ ПОБАРИТИМОМ ПІД ЧАС ПРИЙОМУ В ХЕРСОНЬСЬКОМУ ОФІСІ МЕРЕЖІ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ.

змогли самостійно прийняти рішення за його заявою. Тому звернулись за роз'ясненнями до Департаменту соцзахисту Херсонської обласної адміністрації, яке в свою чергу звернулося до Міністерства соціальної політики. Тож рішення за заявою приймуть після отримання цих роз'яснень. Труднощі з прийняттям рішення виникли, мовляв, через різницю формулювання причин настання інвалідності. У довідці МСЕК написано: “захворювання, пов'язане із захистом Батьківщини”. А закон “Про статус ветеранів війни і гарантії їх соціального захисту” передбачає встановлення статусу інваліда війни для військовослужбовців, які стали інвалідами внаслідок “захворювання, одержаного під час захисту Батьківщини”.

У розпачі чоловік звернувся до юриста ІРЦ «Правовий простір» Володимира Орловського. Ознайомившись з історією та документами, вирішили разом піти на прийом до директора Департаменту соціального захисту населення Херсонської обласної адміністрації Геннадія Причини. Той вислухав, пообіцяв розібратися і прискорити отримання роз'яснення від Мінсоцполітики.

І от, 2 листопада, пана Йосипа запросили на прийом до начальника Каховського управління соцзахисту населення і видали посвідчення інваліда війни. Та одразу ж прийняли документи на отримання пільг. Виявляється, що для надання Матковському статусу інваліда війни Каховським чиновникам, крім Закону, знадобилося ще два персональних роз'яснення від ВЛК Південного регіону та від Міністерства соцполітики. На це пішло півтора місяці.

Коментар юриста Володимира Орловського:

Формулювання довідки МСЕК “захворювання, пов’язане із захистом Батьківщини” повністю відповідає Положенню про військово-лікарську експертизу і за законом “Про статус ветеранів війни і гарантії їх соціального захисту” надає право на встановлення статусу. Однак законодавство не встановлює строку розгляду заяви. Це стало причиною бюрократичної тяганини й затримки. Щоб уникнути її слід знати кілька правил.

По-перше, щоб дізнатися про процедуру і які необхідні документи, ви можете звернутися за безоплатною юридичною консультацією до Мережі Правового Розвитку, Всеукраїнської громадської організації «Юридична сотня», або до приймалень Української Гельсінської спілки з прав людини.

По-друге, якщо вам неправомірно відмовили, цю відмову можна оскаржити до вищого за підпорядкованістю органу або до суду. При цьому слід зберігати копії своїх заяв і листування з державними органами.

По-третє, звертаючись до державних органів ви маєте надавати лише ті документи, подання яких передбачено законом. Наприклад, підставою для видачі посвідчення інваліда війни є лише довідка МСЕК про групу та причину інвалідності. Подання інших не передбачене (Постанови КМУ від 12.05.1994 р. № 302 і від 8.09.2015 р. № 685). Подаючи документи завжди слід просити письмові підтвердження їх отримання, наприклад, опис прийнятих документів, або поставити відмітку про отримання на другому примірнику, який залишається у заявника.

Мобілізовані “воюють” з працедавцями у судах

Херсон

Закон гарантує збереження заробітку на увесь час військової служби і встановлює відповідальність для тих працедавців, які його порушують. Дієвість закону прямо залежить від рішучості самих військовослужбовців захищати свої права. Команда «Правового простору» у цьому допомагає.

Допомога
військово-
службовцям,
учасникам АТО
та їх сім'ям

Херсонець Віктор Назаренко очікує на повну виплату заборгованості по зарплатні вже кілька місяців. Чоловік до мобілізації працював судовим експертом в Херсонському відділенні Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз і теж був звільнений із займаної посади своїм керівництвом.

В інтерв'ю DW військовослужбовець розповідає, що неодноразово звертався з листами до керівництва установи та прокуратури, що забезпечити його право на зарплату і зберегти робоче місце, але всі звернення ігнорувалися. Відтак, єдиним виходом був судовий позов за безоплатної підтримки юристів Мережі Правового Розвитку.

– Мої позовні вимоги були задоволені в повному обсязі. Суд зобов'язав інститут виплатити мені 35 тисяч зарплати і моральну шкоду. Рішення, до речі, було заочним, бо відповідач не приходив на слухання», – розповідає свою історію Віктор Назаренко. Утім, скаржиться чоловік, наразі повернули лише половину грошей. Тепер Назаренко працює в одному із військкоматів Херсонської області, підписавши контракт на службу в армії.

ЮРИСТ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ “ПРАВОВИЙ ПРОСТІР”
ВОЛОДИМИР ОРЛОВСЬКИЙ.

НЕ ПІДПИСУЙТЕ ЗАЯВУ ДОБРОВОЛЬНО

Випадків порушень права на працю мобілізованих осіб є чимало, каже у коментарі DW юрист ІРЦ “Правовий простір” **Володимир Орловський**.

– Лише у моїй практиці це вже третя справа, а ще багато консультацій телефоном. Поради просять як учасники АТО, так і роботодавці, – зауважує Орловський. – Змінами до Кодексу законів про працю чітко визначено, що працедавець зобов’язаний зберігати основне місце праці за мобілізованим на весь час служби в особливий період, а ще забезпечити виплату середньомісячної зарплати, пояснює юрист. Причому, мобілізований може розраховувати лише на офіційну зарплатню, про «сіру», у конвертах доплату, що є доволі поширеною практикою в Україні, – може забути, в суді цього не доведеш. Зрештою, майже неможливо довести в суді, що тебе обманом змусили добровільно написати заяву на звільнення, обіцяючи поновити на роботі після служби. А такі випадки теж є, каже юрист.

ЗВІЛЬНЯТИ ЕКОНОМІЧНО НЕВИГІДНО

Перш ніж порушувати закон і звільняти мобілізованого з роботи, Володимир Орловський радить роботодавцям добре порахувати витрати.

– Це абсолютно не вигідно. Роботодавцю загрожує значний штраф, також доведеться віддати зарплату, яку держава уже не компенсує, плюс моральна шкода, а ще вихідна допомога, яку теж ніхто не поверне», – пояснює Орловський. Це, звісно, за умови, якщо мобілізований буде відстоювати свої права. Зазвичай, їм уже нічого втрачати, і вони активно йдуть до суду, додає юрист. Якщо ж роботодавець добросовісний і справно виплачує зарплату мобілізованому, то він вправі розраховувати на державну компенсацію.

ПОРУШЕННЯ ВІД НЕЗНАННЯ

На думку юриста, основною причиною порушень трудових прав мобілізованих є передусім незнання роботодавцем діючого законодавства.

– Одна лише норма, яка передбачає збереження місця роботи і середньої зарплати, з весни минулого року змінювалася і доповнювалася п'ять разів, – каже Орловський. – А ще правові колізії, якими недобросовісні роботодавці могли скористатись задля звільнення призовника».

Якщо усунути ці передумови – непослідовність законодавчих змін, брак роз'яснень для роботодавців – то і випадків порушень було б набагато менше, переконаний юрист. Однак, якщо роботодавець робить це свідомо, не реагуючи на звернення, то єдиним виходом залишається – суд та скарга у Держінспекцію праці.

Джерело: Deutsche Welle

13.

Встановлено право на земельну ділянку

Кам'янець-Подільський, Хмельницька область

Право власності

В кінці 2015 року до Кам'янець-Подільського Центру правової інформації та консультацій звернулася мешканка міста Кам'янець-Подільського, пенсіонерка, інвалід 1 групи з проханням допомогти їй вирішити проблему, яка полягала у наступному.

У 2005 році пенсіонерці розпорядженням Рихтівської сільської ради була передана у власність земельна ділянка для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та отримано державний акт на право приватної власності. Однак як згодом жінці стало відомо, вона не єдиний власник вказаної земельної ділянки. На одну і ту ж земельну ділянку (площею 1,86 гектарів для ведення товарного, сільськогосподарського виробництва) видано два державних акта на право власності на землю, один їй, другий – наступного року іншій особі.

Таким чином, існувало два правовстановлюючі документи, які засвідчують право власності на одну й ту саму земельну ділянку площею 1,86 гектарів.

Старший юрист Кам'янець-Подільського Центру правової інформації та консультацій **Тетяна Васильєва** допомогла жінці вирішити цю проблему. Була підготовлена та подана до суду позовна заява про визнання державного акту на право приватної власності та розпорядження Кам'янець-Подільської районної державної адміністрації недійсними.

Наразі позовна заява задоволена судом в повному обсязі.

14.

Спадщина збережена. Мамин заповіт виконано

Кам'янець-
Подільський,
Хмельницька
область

Право власності

До Кам'янець-Подільського офісу Мережі правового розвитку при Асоціації юристів м. Кам'янець-Подільського звернувся мешканець села Межиріч Сумської області, який не міг прийняти спадщину після смерті матері. Проблема полягала в тому, що його 86-річна мати померла у травні 2015 року, а Олександр Васильович ще у 2014 році поїхав на заробітки за кордон. Зв'язок із матір'ю періодично переривався. Після повернення на батьківщину Олександр Васильович дізнався, що покійна мати залишила йому заповіт. Чоловік звернувся до нотаріуса, але той відмовив у видачі свідоцтва про право на спадщину бо вже минуло більше 6-ти місяців від смерті спадкодавця. Нотаріус порадив звернутися до суду для визначення додаткового строку для прийняття спадщини.

Керівниця Кам'янець-Подільського офісу Мережі **Вікторія Ільчишена** допомогла скласти заяву. Суд визначив додатковий строк для подання нотаріусу заяви про прийняття спадщини. І 16 вересня 2016 року Олександр Васильович направив до Першої Кам'янець-Подільської державної нотаріальної контори належну заяву про прийняття спадщини.

ЮРИСТКА АСОЦІАЦІЇ ЮРИСТІВ МІСТА КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО **ВІКТОРІЯ ІЛЬЧИШЕНА**.

Відшкодування моральної шкоди за незаконні дії міліції та прокуратури

Чугуїв,
Харківська
область

Доступ
до правосуддя

В рамках розслідування кримінальної справи, правоохоронні органи впродовж 6 років тримали підозрюваних на підписці про невиїзд. Справу закрили «за відсутністю складу злочину». Щоправда, повідомити цю радісну звістку підозрюваним, що роками знаходилися під дамоклевим мечем вітчизняних «органів», ніхто не спромігся. Лише через 2 роки вони отримали відповідь від прокуратури Харківської області про закриття справи. Отже, виявилось, що невинні люди були обмежені у свободі пересування – фактично понад 8 років. Постраждали звернулися за допомогою до Чугуївського офісу Мережі. Керівник Чугуївської правозахисної групи Романом Лихачовим підготував позов до суду. Троє мешканців смт. Шевченкове Харківської області отримали по 93 тисячі 800 гривень відшкодування моральної шкоди за незаконні дії міліції та прокуратури.

Це рішення доводить, що навіть в рамках національного законодавства – у судовому порядку, можна домогтися відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю правоохоронних органів, що гарантовано ст. 56 Конституції України. Кошти стягнуто.

В ЦЕНТР ГОЛОВА ЧУГУЇВСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ, **АДВОКАТ РОМАН ЛИХАЧОВ** РАЗОМ ІЗ ГЕРОЯМИ ІСТОРІЇ.

Без штампу в довідці...

Дворічна,
Харківська
область

Допомога
вимушеним
переселенцям

Майже 5 місяців на законодавчому рівні не було узгоджено питання щодо дійсності довідки переселенця без штампа міграційної служби. В січні 2016 року внесені зміни до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Згідно з ними, скасована обов'язкова відмітка про реєстрацію місця проживання у довідці про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Однак, у Постанові КМУ «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01 жовтня 2014 року № 509 ця норма залишилася незмінною. І до квітня 2016 року територіальні підрозділи Державної міграційної служби (ДМС) ставили такі відмітки, оскільки без штампу довідка вважалася недійсною. Проте, з квітня 2016-го повноваження щодо реєстрації місця проживання/перебування передані органам місцевого самоврядування.

З цього моменту переселенці стали заручниками бюрократії. З одного боку, ДМС був позбавлений цих повноважень реєструвати місце проживання. З іншого, органи місцевого самоврядування не могли зазначати у довідці місце реєстрації, тому що Постанова № 509 чітко регламентує, що таку відмітку має ставити територіальний підрозділ ДМС. А Закон взагалі такої вимоги не містить. Бюрократичне коло замкнулося.

Юристи Дворічанського офісу Мережі Правового Розвитку ініціювали розгляд питання у районній раді. Під час обговорення виявилось, що всі сільські ради мають таку проблему – без штампу у довідці вимушені переселенці не могли отримати соціальні виплати, зокрема адресну допомогу. В результаті прийняли спільне рішення звернутися до Мінсоцполітики з приводу приведення Постанови

ЮРИСТ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ “ФОНД СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД ДВОРІЧАНЩИНИ”
ВІТАЛІЙ БАБІКА.

КМУ «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01 жовтня 2014 року № 509» у відповідність до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Юрист **Віталій Бабіка** підготував звернення, яке направили Міністри соціальної політики України.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ВПЛИВ

Кабмін задовольнив усі зауваження викладені у зверненні: 8 червня 2016 року прийнято зміни до Постанови КМУ № 509, якими скасовано норми щодо обов'язкового проставлення у довідці переселенця відмітки ДМС про реєстрацію внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Довідка є безстроковою, окрім випадків передбачених ст. 12 ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Тепер переселенці уникнуть зайвої бюрократичної тяганини з печатками і ходінням по кабінетах.

Мирова угода зекономила кошти сільської ради

Дворічна,
Харківська
область

Експертно-
правова
підтримка
громад

Близько 20 тисяч гривень зберегла сільська рада для своєї громади завдяки переговорам, які допоміг провести юрист.

У 2014 році між Колодязненської сільською радою Дворічанського району та фірмою підрядником було укладено договір на проведення ямкового ремонту доріг у селі. Оплату за надані послуги в сумі 20 тисяч гривень планували провести за рахунок субвенцій з державного бюджету. Проте, кошти на рахунок сільської ради так і не надійшли. У грудні 2015 року підрядник звернувся до Господарського суду Харківської області з позовом про стягнення боргу з урахуванням штрафних санкцій, всього 38 тисяч гривень.

У розпачі сільський голова звернувся за допомогою до фінансового управління районної адміністрації. А працівники фінуправління залучили до вирішення цього питання юриста Дворічанського офісу Мережі **Віталія Бабику**.

Враховуючи законність вимог підрядника, юрист запропонував вирішувати питання шляхом переговорів із представниками позивача. І таким чином спробувати домовитись про зменшення розміру штрафних санкцій.

Під час переговорів представники сільради пояснили, що у них немає можливості оплатити надані послуги, оскільки субвенції з державного бюджету не надійшли, а такі видатки проводяться виключно зі спеціального фонду, коштів на якому відповідач не мав. Також відсутній порядок перерахунку коштів із загального до спеціального фонду.

Аргументи переконали позивача, який погодився відмовитися від частини позовних вимог. Юрист Центру Віталій Бабіка підготував мирову угоду, яка була підтримана в судовому засіданні та затверджена Господарським судом.

Сільська рада повністю розрахувалася з підрядником. І завдяки правовій допомозі та порядності позивача, зекономили близько 20 тисяч гривень для своєї громади.

У майбутньому Дворічанський Офіс Мережі Правового Розвитку планує провести навчання для сільських голів району «Навички переговорів та управління конфліктами».

Домашнє насильство. Як вибратись з полону тиранії

Хмельницький

Допомога
жертвам
домашнього
насильства

Страшно уявити коли мати з трьома малими дітьми щодня вимушені терпіти приниження та потерпати від рукоприкладства так би мовити голови родини. А все тому, що їм немає куди піти, де оселитися. А чоловік погрожує викинути їх на вулицю. Насильство в багатьох сім'ях можна зупинити, якщо є інше житло для жінки з дітьми. Проте, коли такої можливості не має, жертви домашнього насильства стають заручниками «житлового питання». Саме така історія трапилася із хмельничанкою Ольгою та її трьома дітьми.

Зі сльозами жінка розповідала свою страшну історію про чоловіка-тирана, який пиячить, а потім б'є її та їх дітей. Згодом відчув силу і вдався до ганебного шантажу.

Родина живе в неприватизованій квартирі. По закону всі члени родини – усі п'ятеро мають право на свою частку. Але голова родини вирішив, що всі права на квартиру належать йому. І почав «зживати зі світу» дружину та трьох рідних дітей. Постійно влаштовував п'яні розборки, псував житло, робив усе можливе, щоб жінка у відчаї схопила дітей та пішла з дому. Одному Богу відомо, як родина переживала цей полон. Але точка кипіння все ж настала, коли батько почав бити власних дітей. Павло вимагав, щоб усі виїхали й знялися з реєстрації. Тільки тоді він надасть родині спокій.

Чи може родина залишитись на вулиці і які права є у чоловіка, жінка вирішила дізнатись у юристів Офісу Мережі Правового Розвитку, створеного ХОГО «Подільська

ЮРИСТКА ХОГО «ПОДІЛЬСЬКА ПРАВОВА ЛІГА» **КРИСТИНА АНТОНЮК**.

правова ліга». Юрист пояснив, що жінка має право разом з дітьми на переважну частину квартири. Також Ользі важливо було почути, що правозахисники нададуть їй безоплатну допомогу та відстоять права родини у суді. Юристи підготували позовну заяву про виселення чоловіка. Проте, виселити його виявилось не так вже легко, адже він подав зустрічний позов про виселення своєї дружини та дітей, аби мати змогу приватизувати квартиру лише на себе.

Розгляд справи тягнувся з листопада 2013 по квітень 2014 року. Усе вирішила мирова угода, яка задовольнила всіх. У ній йшлося про те, що позивачі забирають позовну заяву, а чоловік дає згоду на приватизацію квартири на всіх членів родини. Тобто Павло замість цілої квартири може претендувати лише на 1/5 її частини. Такий фінал додав Ользі та її дітям впевненості. Принаймні без житла вони не залишаться.

Щодо поведінки чоловіка, то Ольга вирішила: якщо Павло не зміниться і продовжуватиме у тому ж дусі, вона звернеться до міліції та юристів.

Перемога ліквідаторів ЧАЕС у Європейському суді

Ковель,
Волинська
область

Доступ
до правосуддя

Влітку 2012 року виконавча служба відмовилася виконувати рішення судів щодо виплат надбавок до пенсій ліквідаторам Чорнобильської АЕС з інвалідністю, мотивуючи це відсутністю коштів у Державному бюджеті України. Ліквідатори ЧАЕС звернулися за правовою допомогою до Офісу Мережі при Волинській обласній громадській організації «Центр правової допомоги» у Ковелі.

Юристи підготували заяву про стягнення коштів за рішеннями суду та відшкодування моральної шкоди в розмірі 10 000 євро до Європейського Суду з Прав Людини (ЄСПЛ), оскільки держава Україна порушила права людини і державні гарантії.

Наприкінці лютого 2014 року до юристів завітали три «чорнобильця» з радісною новиною – їм надійшли рішення ЄСПЛ, але вони написані англійською мовою. Юристи Мережі Правового Розвитку й тут допомогли – досконало переклали рішення суду. А у ньому чітко вказано: стягнути з держави Україна гроші, присуджені Ковельським судом, а також відшкодувати 2 000 євро як компенсацію моральної шкоди. Протягом 2014 року чорнобильцям виплатили по 2 000 євро справедливої сатисфакції та наприкінці року перерахували виплати згідно рішення Ковельського суду (ще за 2011 рік).

Навесні 2016 року ще чотирьом чорнобильцям надійшли подібні рішення ЄСПЛ. Їм виплатили по 1 000 євро компенсації моральної шкоди.

ЮРИСТКА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ»
НАТАЛІЯ ДУБРОВА.

Відшкодування збитків за втрачену корову – звичаєве право в українському суді

Ковель,
Волинська
область

Право власності

У жовтні 2013 року на порозі Ковельського Офісу Мережі з'явилася розгублена літня жінка. На той момент вона вже обійшла вже всіх кого могла, але ніхто не зарадив її біді. На пасовищі загинула її любима корова «Зорянка». Для її багатодітної родини – це велика втрата. А пастух, який відповідав за випас та ще й сусід, своє вини не визнавав і компенсувати втрату не погоджувався. Навіть перестав вітатися. Лариса Петрівна як належить звернулася до правоохоронців. Але отримала з райвідділу внутрішніх справ відмову у відкритті кримінального провадження щодо пастуха. У надісланій відповіді громадянці міліція рекомендувала звернутися до суду за захистом своїх порушених прав та про відшкодування майнової шкоди за втрачену корову.

Юрист ВОГО «Центр правової допомоги» **Наталія Дуброва** підготувала листа-претензію до пастуха, в якому запропоновано відшкодувати власниці корови 7 тисяч гривень завданих збитків або віддати свою корову взамін загиблої. Пастух категорично відмовився виплатити грошові за загиблу корову. Довелося позиватися на пастуха до суду – про відшкодування майнової шкоди за завдані збитки через втрату корови та упущену вигоду у вигляді нереалізованого молока. А також судові витрати по справі повернути власниці корови. Загальний розмір шкоди склав більше 8 тисяч гривень.

Під час першого судового засідання, завдяки вмінню та досвіду судді, вдалося врегулювати питання щодо відшкодування шкоди. Пастух в судовому засіданні погодився на запропоновану суддею пропозицію і пообіцяв до 17 грудня 2013 року відкупити корову. На цю ж дату було призначено завершальне судове слухання. Але відповідач не виконав обіцянки. Далі ще довго позивалися сусіди один до одного. Аж до виконавчої служби довелося звертатися. Та врешті пастух таки компенсував сусідці збитки після апеляційної скарги. Трохи сумно, що стільки часу й емоцій втрачено. Але є надія, що усі учасники отримали безцінний досвід. І подібне більше не повториться.

Унікальність цієї справи полягає в неординарному підході юристки, якій вдалося у судовому порядку довести правоту та чинність звичаєвого права.

Викраденого коня бабці повернули... юристи

Ковель,
Волинська
область

Право власності

Вже вдруге юристи Волинської обласної громадської організації «Центр правової допомоги» допомагають пенсіонерці повернути свого коника-годувальника. Чотири роки тому син Марії Семенівни* під впливом алкоголю забрав у матері коня разом із возом та повів у своє село на нове хазяйство.

Старенька намагалась мирно повернути тварину, адже справа... сімейна. Але всі її прохання син проігнорував. Жінка не на жарт розхвилювалася, що син просто «проп'є» коня і дві родини залишаться без допомоги по господарству. Та звернулась до по допомогу до дільничного інспектора. Але не бабціного горя було інспектору, вручив «відписку» – мовляв іди бабця до суду. Щоправда, порадив Марії Семенівні звернутися до громадських юристів Ковельського Офісу Мережі Правового Розвитку.

Так потрапила бабця до Наталі Дубрової, яка й допомогла пенсіонерці – склала письмову заяву до поліції до поліції із заявою про відкриття кримінального провадження стосовно її сина та надіслала скаргу до районної прокуратури на дії дільничного. За два дні син повернув тварину разом із возом.

Минуло чотири роки. І раптом, у березні Марія Семенівна знову завітала до юристки з... тією ж проблемою. Однак тепер співмешканець її онуки забрав коника. 28 лютого 2016 року молодик викрав однорічне лоша і відвів своїм родичам. Жінка була шокована таким зухвалим вчинком. Як не просила повернути худобу, марно. Отримала тільки

образи та погрози. Юрист **Наталія Дуброва** знову підготувала заяву до Ковельської Національної поліції про притягнення до кримінальної відповідальності молодика за ст. 185 Кримінального кодексу України за крадіжку коня. Після чого дільничний завітав до викрадачів з профілактичною бесідою. Але з першого разу не помогло. Довелося юрисконсульту скласти направити повторну скаргу до поліції.

За кілька днів Марія Семенівна подзвонила із вдячністю й радісно повідомила, що коня їй повернули.

Легальний статус в Україні – шанс на достойне життя молдавських мігрантів

Одеса

Міграція.
Допомога
вимушеним
переселенцям

Історія цієї сім'ї може стати повчальною для інших осіб без громадянства, спричиненого розпадом СРСР. Та надихнути їх для оформлення легального статусу в Україні, який дає шанс на достойне життя.

Зараз Тетяні Мунтян лише 27 років, вона будує плани на майбутнє, доглядає за дітьми, порадється по господарству. Отримання офіційного статусу “особи без громадянства” переселенкою з Молдови, оформлення свідоцтв про народження для її шести дітей – врятувало сім'ю від злиднів та безправ'я, дало всім її членам надію на майбутнє. Тетяна отримала статус багатодітної родини та соціальну допомогу на дітей. Після першої виплати сім'я придбала будинок в селі. Діти вже легально ходять до школи й садочка. Старші вперше в житті побували в оздоровчому таборі. По закінченню школи зможуть отримати документи про середню освіту, за бажанням продовжити навчання, легально працювати, створити сім'ю, брати участь в політичному житті країни та іншим чином повноцінно себе реалізувати.

До України сім'я Мунтян із п'ятьма дітьми переїхала у 1996 році з невеликого села через вимушене безробіття батьків – їх скоротили з заводу. Спочатку сім'я переїхала до села на Одещині, де проживала сестра матері. Батьки влаштувалися працювати на місцеву ферму. Тетяні Мунтян на час міграції було 9 років, вона щойно закінчила третій клас. Після переїзду до України, в школу вона більше не

ходила – “мати не пустила”. Саме з цього моменту дівчина дізналася про своє безгромадянство і про те, що вона значно обмежена в багатьох своїх правах. З 4-х сестер Тетяни лише двом (у яких інший батько), мати оформила українське громадянство. Олена, Вероніка та Тетяна мали лише видане в Молдавській РСР свідоцтво про народження та 18 років були фактично особами без громадянства. Щоправда, можливість оформити українське громадянство на той час була, але коштувало 600 гривень на одну дитину. Мати відмовилася це зробити, мовляв “і так повинні дати”.

Згодом велика сім'я Мунтян переїхала до Красноокнянського району Одеської області. Тут Тетяна знайшла двох своїх чоловіків. Наразі переселенка має шестеро дітей – від 11-ти до 1 року. Всі діти народилися в селі Федорівка. Двоє наймолодших – від теперішнього громадянського чоловіка, інші четверо від попереднього, відносини з яким також не були оформлені. Всі діти жодним чином не були зареєстровані, мали

лише довідку про народження з медичної установи. В школі ситуацію зрозуміли та прийняли дітей без проблем, однак за умови – оформити статус та необхідні документи до її закінчення. Інакше вони не отримають документів про освіту. Взагалі, безгромадянство значно обмежувало права всієї родини, за словами Тетяни Мунтян – “ти навіть не людина, оскільки без папірчика – ти ніхто”.

Багато років Тетяна намагалась оформити свій статус в Україні. Зверталася до паспортного столу (пізніше міграційної служби) в районному центрі і в місті Одесі. До консульства Республіки Молдова в Одесі. Навіть отримала за 500 гривень довідку про відсутність громадянства Молдови. Платила за офіційний переклад “метрики”, збирала документи. Питання ускладнювалось помилкою у прізвищі в свідоцтві про народження, де вона записана як Мунтяну, а всі інші члени сім’ї – Мунтян. Поки документи збиралися, змінювалися вимоги законодавства. Тоді все починала спочатку. Безуспішні спроби оформити свій статус в Україні відбувались продовж 4-х років на фоні значного зубожіння, починаючи з 2008 року. У РАГСі теж відмовлялися робити “метрики” дітям без посвідки на проживання в Україні. Незважаючи на всі перепони, Тетяна пов’язувала своє майбутнє виключно з Україною.

У 2012 році безправне становище власних дітей спонукало Тетяну звернутися за допомогою до юристів Одеської обласної організації ВГО “Комітет виборців України”. До вирішення питання підключилися фахівці Котовського міжрайонного управління юстиції і Ставрівський сільський голова Анатолій Гупало. Юристи КВУ забезпечили безоплатно юридичний супровід справи, готували необхідні документи, зверталися до органів влади для пришвидшення процесу. Фінансово допоміг директор СВК “Ставрівське” Анатолій Москальов, в якому працював чоловік Тетяни. Підприємство виділило на оформлення посвідки на проживання в Україні, переклад документів, сплату необхідних зборів – 22 000 гривень в рахунок подальшої заробітної плати.

Нарешті, 5 листопада 2012 року Тетяна та дві її сестри отримали статус осіб без громадянства, реєстрацію та довгоочікувану безстрокову посвідку на постійне проживання в Україні. Пізніше ідентифікаційний код. Для оформлення документів на дітей довелося звертатися в прокуратуру. Навесні 2013 року усі шестеро таки отримали свідоцтва й українське громадянство. А їх мати вперше отримала соціальну допомогу на дітей.

23.

Правозахисний футбол суддів із пенсіонером

Івано-Франківськ

Доступ до правосуддя

На початку 2016 року житель Калуського району Богдан Маруняк звернувся до Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області із заявою окремого провадження. Однак суддя І.Сухарник відмовила йому в доступі до суду з надуманих підстав.

Однак, Богдан Федорович виявився «міцним горішком» і вирішив боротися далі. В червні він знову подав заяву такого ж змісту. Але і цього разу вже інший суддя В. Онушканич виніс ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі.

Адвокат, до якого звернувся пан Маруняк, повідомив, що причиною відмови суду у відкритті провадження є неправильно підготовлена заява, тому рекомендував переробити заяву, а не подавати апеляційну скаргу.

Після цього Богдан Маруняк звернувся за допомогою до Івано-Франківського офісу Мережі при Станіславській правозахисної групи, де юрист Ярослав Васютін йому допоміг скласти апеляційну скаргу, що перешкоджала доступу до суду. І вже 21 липня 2016 Апеляційний суд скасував незаконну ухвалу суду першої інстанції, а справу направлено для продовження розгляду по суті.

Інвалід зміг добитися доступу до правосуддя за допомогою Станіславської правозахисної групи.

ГОЛОВА СТАНІСЛАВСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ **АНДРІЙ МАЛЕТИН**.

Офіцери переслідували «швидку»

Херсон

Допомога
військово-
службовцям,
учасникам АТО
та їх сім'ям

Справа про недотримання техніки безпеки і несвоєчасне надання медичної допомоги у військовій частині.

У жовтні 2015 року до Херсонського офісу Мережі Правового Розвитку завітала мати військовослужбовця Наталя Репіна. Її 17-літній син за прикладом старшого брата, який вже другий рік служить за мобілізацією, теж мріяв стати військовим. Сам пішов до військомату. Під час служби за наказом командира Микита копав траншею. Працював ломом. Коли в черговий раз вдарив по кам'янистому ґрунті, в усі боки полетіли іскри, долоні задиміли і хлопець знепритомнів. Виявилось, наказали копати там, де лежить кабелів в 380 вольт.

Через халатність керівництва частини, хлопець не одразу отримав медичну допомогу. Сказали “полеж на стільчиках і пройде”. Проігнорували, що його нудило після електротравми і він втрачав свідомість. Медик його не оглянув. Наступного дня Микиту поставили днювальним. Втрачаючи свідомість Микита дійшов до фельдшера військової частини, яка зафіксувала температуру 40,5. У медпункті не знайшлося ліків, окрім фізрозчину і глюкози. Шпиталізували хлопця до Олександрівської центральної районної лікарні лише через 3 дні. Але офіцери вимагали, щоб лікар віддав Микиту назад до військової частини, казали, що “там його навчать”, “що його відправлять на три роки до штрафбату”, що “він психічно хворий”. Лікар фактично виконував функцію захисту Микити від командування військової частини, яке регулярно приходило з новими погрозами і незаконними вимогами. Щоб унеможливити хво-

рого лікарі викликали співробітників міліції, які його опитали. Також викликали психіатра, який підтвердив його психічне здоров'я.

Щоб уточнити обставини юрист ІРЦ «Правовий простір» **Володимир Орловський**, зателефонував до лікарні, Олександрійського РВВС і прокуратури. Виявилось, факти підтверджуються. Однак рішення про початок розслідування ще не було, незважаючи на вимогу закону, що його мали прийняти за 24 години після повідомлення про злочин.

Поки юрист консультував Наталю Репіну, їй зателефонував лікар і повідомив, що хлопця автомобілем швидкої допомоги направили до Вінницького шпиталю, а офіцери переслідують «швидку» від Олександрії до Кіровограда, притискають карету швидкої до узбіччя, вимагаючи зупинитися...

Юрист допоміг матері скласти заяву про злочин і подати до правоохоронних органів. Директор ІРЦ «Правовий простір» **Наталія Бімбірайте** для прискорення розслідування повідомила про обставини справи командира Військової служби правопорядку (далі – ВСП), який взяв розслідування під контроль.

У листопаді висновки ВСП передані до військової прокуратури Кіровоградського гарнізону для відкриття кримінального провадження. У грудні матері потерпілого прийшло повідомлення з військової прокуратури про відкриття кримінального провадження.

Микита Репін закінчив лікування і зараз продовжує службу в іншому підрозділі військової частини. Скарж на утиски на службі немає.

25.

Коли держава відмовила незаконно... де шукати допомоги

Херсон

Допомога
військово-
службовцям,
учасникам АТО
та їх сім'ям

У серпні 2015 року юрист ІРЦ «Правовий простір» **Володимир Орловський** отримав прохання від координатора Асоціації правників України Ярини Дюпай:

“Доброго дня, пане Володимире. До нас надійшла заявка на отримання правової допомоги від дружини загиблого військовослужбовця. Питання отримання статусу УБД, а також компенсації членам сім'ї. Дружина знаходиться в Краматорську. Юристів Асоціації в даному районі немає. Можете допомогти або порадити куди звернутись?”

Військовослужбовець Національної гвардії Василь Іванович Білий загинув 29 серпня 2014 року в Іловайську. Його дружина Олена проживає у Краматорську. На момент звернення вона вже рік не могла оформити статус члена сім'ї загиблого.

Місьцеве управління соціального захисту населення не визнало, що Василь Білий захищав незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, і незаконно відмовило його дружині у наданні статусу члена сім'ї загиблого, розцінивши смерть чоловіка так: “нешасний випадок по факту отримання В.І. Білим вогнепальних поранень, які призвели до його загибелі, стався в період проходження служби при виконанні службових обов'язків, пов'язаних з безпосередньою участю в охороні громадського порядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю”.

Після безрезультатних звернень до держструктур Олена сподівалась тільки на допомогу громадських організацій. Юрист Херсонського офісу Мережі Правового Розвитку Володимир Орловський склав скаргу на дії управління соцзахисту і роз'яснив Олені порядок її подання до уповноважених державних органів. І знову непорозуміння. У жовтні 2015 року Олена Біла повторно звернулась за допомогою – тепер управління соцзахисту Краматорської міськради фактично задовольнило скаргу, але для видачі посвідчення члена сім'ї загиблого тепер вимагає довідку про безпосередню участь її чоловіка в АТО. Володимир Орловський провів телефонні переговори з працівниками управління

соцзахисту. Незважаючи на невідповідність такої вимоги чиновників діючому законодавству, і враховуючи тривалість розгляду спору у судовому процесі, юрист все ж порадив Олені взяти таку довідку у військовій частині, щоб усунути перешкоди і прискорити надання статусу члена сім'ї загиблого.

Нарешті, 14 листопада Олена Біла повідомила, що їй видали посвідчення. І написала лист подяки: «Уважаемый Владимир! Хочу выразить Вам свою большую благодарность за помощь в получении статуса члена семьи погибшего. После безуспешных попыток самостоятельно оформить данный статус, я стала обращаться ко многим юристам, и только Вы один не отказали и помогли мне решить мою проблему. Желаю Вам успехов и достижения поставленных целей в Вашей нелегкой работе. С уважением, Елена Белая».

Роми Радванки зможуть відновити своє право на житло

Ужгород

Право власності

Питання про захист власності мешканців багатоквартирного будинку на Радванці вирішуватимуть на міському рівні. Роми чекали на це понад 15 років. Домогтися такого кроку від влади Ужгорода людям допомогли юристи Карпатського агентства з прав людини «Вестед».

– Рішення виконкому, проект якого 7 липня 2016 року було опубліковано на сайті Ужгородської міськради, аналогіч у практиці органів самоврядування не має. Та й ситуація, що склалася з мешканцями Ужанської, 85, є нетиповою. Практично всі користувачі 32-х квартир є незаконними господарями житла протягом багатьох років за мовчазної згоди виконавчих органів міської ради, – коментує ситуацію юрист КАПЛ «Вестед» **Микола Яцков**, який понад 2 роки опікується цією справою.

Варто зазначити, що у 2-поверховому будинку на вулиці Ужанській, 85, розташованому в Радванці – найбільшому ромському поселенні Ужгорода – мешкають 32 ромські родини. Всі вони живуть тут без будь-яких правових документів, що засвідчують легальність їх перебування у квартирах.

– Тільки в одній з сімей є на руках договір найму житлового приміщення. Однак жодна не має і не може мати ордерів на вселення та укладених договорів найму із місцевим ЖРЕРОм, – говорить Микола Яцков і пояснює: заселення відбулося не на підставі рішення виконкому – 1999 року

МЕШКАНЦІ УЖАНСЬКОЇ, 85 НА ЗУСТРІЧІ З ЮРИСТОМ **МИКОЛОЮ ЯЦКОВИМ** (НА ФОТО В ЦЕНТРІ) ТА КЕРІВНИКОМ ГО «РОМАНІ ЧЕРХЕНЬ» **МИРОСЛАВОМ ГОРВАТОМ** (ПРАВОРУЧ).

розпорядженням міського голови Ужгорода всі квартири було надано у користування постраждалим від повені ромським сім'ям.

Відтоді понад 300 ромів «зависли в повітрі» без будь-яких елементарних прав на управління та розпорядження своїм майном. При тому, що всі ці роки люди добросовісно та відкрито володіють квартирами, забезпечують благоустрій території та вивіз сміття, в міру можливостей підтримують справний стан будинку.

– Ключова проблема ромської спільноти – це перевага звичаєвого права над національним законодавством. Але у конкретному випадку проблема виникла через «добрі наміри» місцевої влади, яка фактична позбавила мешканців можливості самостійного володіння, користування та розпорядження (управління) власним будинком, – переконаний юрист.

Допомогти людям легалізувати своє право власності на житло у березні 2015 року взялися правозахисники КАПЛ «Вестед» у партнерстві з громадською організацією «Романі черхень».

У свою чергу жителі будинку у березні 2016-го направили до міської влади петицію з проханням розв'язати проблему.

– Ми звертаємося до міськради вирішити наше питання раз і назавжди. Більшість людей чесно живуть у будинку з 1999 року, – зазначив тоді лідер ініціативної групи мешканців Ужанської, 85 Роланд Газі.

Одним із реальних варіантів легалізації майнових прав понад 300 ро- мів було ухвалення політичного рішення міськрадою (виконкомом) про видачу ордерів та укладання договорів найму з мешканцями Ужанської, 85.

І ось нарешті проект такого рішення опублікований. За кілька тижнів його мають затвердити.

Це рішення є проміжним, адже передбачає тільки згоду на укладання договорів. Однак в подальшому родини зможуть нарешті узаконити своє житло, як це ще у 90-х зробили більшість громадян України.

– Рішення виконкому створить передумови для повернення у закон- не русло взаємовідносин між власником будинку – Ужгородською міськрадою – та фактичними користувачами квартир у цьому будин- ку. Для того, щоб родина фізично отримала договір найму житла на руки, їй доведеться зібрати пакет довідок та звернутися через ЦНАП до виконкому. Кожна сім'я зможе отримати такий договір в індивідуаль- ному порядку. Як наслідок, кожен щасливий власник договору найму за бажання може звертатися до міськради щодо приватизації житла за належною процедурою, – уточнює Микола Яцков.

Юристи сподіваються на політичну волю депутатів і прийняття проекту рішення, що стане значною правовою перемогою для ромської гро- мади і прогнозують: надалі роми за бажання зможуть згуртуватися в ОСББ та самостійно шукати інвестиції у власний будинок.

27.

У Сваляві створено перший в Україні орган самоорганізації ромського населення

Свалява,
Закрпатська
область

Посилення
ромських
громад

Робота з розбудови ромського самоврядування в Закарпатській області розпочалася ще у 2013-му році та пройшла довгий шлях: від пошуку ромських активістів, формування ініціативних груп та до кількогодинних перемовин з представниками міських рад.

– Сьогодні ж ми щасливі повідомити про те, що в Україні створено перший орган самоорганізації ромської громади! Цей безпрецедентний наразі випадок стане новою віхою в історії ромського народу: він здійснює перехід від звичаєвого права до цивільно-правових відносин, – зазначила Наталія Козир, координатор проектів Благодійного фонду «Розвиток».

Перше ромське самоврядування покликане кардинально змінити відносини між ромською громадою, органами місцевого самоврядування та пересічними українцями. Вважаємо, що саме створення ОСРГ, допоможе пришвидшити та якісно покращити інтеграцію ромської національної меншини. Адже створення сталої громади задля економічно-ефективного функціонування всієї країни, залежить не від вказівок зверху, а від конструктивно спрямованої ініціативи знизу. Хто, як не самі представники громад найкраще знають свої потреби, проблеми та шляхи їх вирішення?

ЗЛІВА НАПРАВО: **МАТВІЙ БАЛІНТ, СЕРГІЙ ПОНОМАРЬОВ, НАТАЛІЯ КОЗИР, ІВАН ЛАНЬО.**

– Якщо ми говоримо про ромів – вони народилися тут, вони живуть тут. Це їх територія, де вони в правовому полі мають право розбудувати свою громаду. Створення ОСРГ є тією історичною подією, яка буде сприяти розвитку ромської громади в нашому місті. Це факт, який народився тут. Я готовий всіляко сприяти та допомагати ромам розвиватися в межах ОСРГ, – зауважив міський голова м. Свалява Іван Ланьо. Говорячи про ромське самоврядування, насамперед варто врахувати два важливі чинники. По-перше, ми перебуваємо лише на початку довготривалого шляху, і проходячи його, будемо зіштовхуватися з нерозумінням та необхідністю ретельно прораховувати кожен крок. По-друге, альтернативи такому розвитку ромських громад фактично немає. Шляхом самоорганізації пішли європейські громади, потроху до нього приєднуються і громади українські. Якщо ми прагнемо посприяти інтеграції ромського населення в українське суспільство, ми, як громадські активісти, так і органи влади на всіх рівнях, повинні докласти максимум зусиль, щоб органи ромської самоорганізації були створені в більшості міст Закарпаття і роми мали можливість самі займатися розбудовою своїх ромських громад.

– Створення ОСРГ є чудовим прикладом низової ініціативи, підтримка яких є пріоритетом в роботі Міжнародного Фонду «Відродження». Зважаючи на важливість цього та подібних проєктів як для розвитку ромської спільноти, так і місцевих громад, посилення демократії на місцевому рівні, Фонд, який підтримував реалізацію цього проєкту, готовий і надалі сприяти в цьому, – прокоментував Сергій Пономарьов, менеджер Ромської програмної ініціативи Міжнародного фонду «Відродження».

Суттєвою перевагою ромського самоврядування перед місцевою владою є те, що до його органів входитимуть жителі саме ромських поселень. Тобто люди зі знанням проблематики зсередини, з розумінням, яких змін потребують самі мешканці поселення.

– Ми пройшли довгий час аби створити цей орган. Тепер, ініціативні та амбіційні роми, мають інституцію, за допомогою якої вони зможуть не лише покращувати якість життя нашої громади, але й відстоювати свої права та свободи, – зазначив староста ромського поселення в Сваляві Матвій Балінт.

Головне, що система самоврядування не передбачає, щоб щось громаді давалося просто так, у вигляді допомоги. Щоб чогось досягнути, активні роми повинні працювати самі і налагодити співпрацю з партнерами. Тобто, займаючись розбудовою своїх громад, вони водночас вчитимуться самі, удосконалюватимуть свої навички і, зрештою, будуть вчити інших, розширюючи таким чином коло ініціативних людей та подаючи правильний приклад все більшій кількості ромів.

Хочемо висловити глибоку подяку старості ромського поселення в м.Свалява – Матвію Балінту. Саме завдяки його прагненню допомогти своїй громаді на якісно новому рівні, безперешкодному відношенню до нововведень стала можлива ця історична подія. Звісно, без повної віддачі та бажання перетворень з боку самих мешканців ромської громади, в співпраці з місцевими органами влади – така справа була б неможлива.

На сам кінець, ми продовжуватиме роботу з розвитку органів самоорганізації ромських громад на Закарпатті і в 2016-му році. Така робота вже почалася у 5-ти містах Закарпаття. Ми впевнені, що позитивний досвід допоможе прискорити процеси формування ОСРГ і в інших містах за сприяння оновленого складу представників міської влади.

Мешканці Радванки об'єдналися в перше ромське ОСББ

Ужгород

Жителі найбільшого в Ужгороді ромського поселення самоорганізувалися і створили перше серед рома об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Перше ромське ОСББ». Увесь процес – від ідеї до успіху – тривав понад півроку, на кожному етапі ромен отримали безоплатну правову допомогу.

Посилення ромських громад

Вирішення житлово-побутових проблем ромів, покращення їх умов проживання на території ромських компактних поселень є надзвичайно актуальними та складними завданнями. Обумовлені вони тим, що дуже часто роми не мають документів, які посвідчують їх особу, а про документи, що можуть посвідчувати право на житло в ромському компактному поселенні – годі й говорити. З цієї проблемою за сприяння та підтримки Європейського Центру прав ромів (м. Будапешт) та Міжнародного Фонду «Відродження» вирішили боротися юристи Ужгородського Центру правової інформації та консультацій – і досягли успіху!

- Очевидно, що найбільш ефективним підходом до покращення житлових умов ромів є їх об'єднання в товариство співвласників багатоквартирного будинку. Такий вид товариства дозволяє співвласникам спільно вирішувати такі проблеми як ремонт будівлі, підведення комунікацій, обслуговування прибудинкової території тощо, – впевнений юрист, керівник Карпатського агентства прав людини «Вестед» Володимир Навроцький, який від самого початку і до успішного завершення опікувався цією справою.

ТРИ НАРИЖНИХ КАМЕНІ: ЗНАЙТИ, ПЕРЕКОНАТИ, ВІДНОВИТИ ДОКУМЕНТИ

Першою проблемою було знайти будинок, в якому б спільно проживали ромські родини на території ромського компактного поселення. Такий було знайдено в мікрорайоні Радванка, в районі вулиці Тельмана: у 2-поверхівці на 4 родини мешкають близько 50 ромів, в тому числі діти.

Друга проблема полягала в тому, щоб переконати рома в необхідності створити об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ), і в тому, що для цього необхідно самим прикласти зусилля. Декілька сімей не виявили бажання створювати ОСББ – існуючий стан справ їх і так задовольняв. Натомість три родини – Олександра, Василя та Степана – ідею схвалили.

І третьою проблемою було відновити документи на квартири, в які їх батьки або діди в'їхали ще у 1979 році. Виявилось, що у жодній з родин наймачів квартири вже не було в живих.

СУПРОВІД НА КОЖНОМУ ЕТАПІ – І УСПІХ!

Юрист Центру Володимир Навроцький допоміг жителям будинку звернутися в обласний архів і отримати довідку, що у 1979 році дані будинки, дійсно, були прийняті на комунальний баланс, тоді з їх мешканцями мали б укласти договори найму житла. Отримавши в органах реєстрації актів цивільного стану свідоцтва про смерть основних квартиронаймачів, всі жителі звернулися до Ужгородської міської влади, написавши за сприяння правника заяви про переоформлення договорів найму житла. Що і було успішно зроблено.

Наступним кроком стала підготовка документів для приватизації квартир. Для цього родинам довелося виготовити технічні паспорти, отримати необхідні довідки та подати пакети документів до міської ради для отримання свідоцтва про право власності на квартири. Після цього люди зареєстрували в органах реєстрації прав на нерухоме майно право спільної сумісної власності на свої квартири та приступили до завершального етапу – створення ОСББ.

– Загалом процес створення ОСББ – від ідеї до втілення – зайняв більше півроку, – говорить Володимир Навроцький. – Найбільше часу зайняв процес приватизації.

Провівши установчі збори, три родини вирішили створити ОСББ, обрати голову, секретаря та ревізора. Подали всі документи до реєстраційної служби, і через кілька днів отримали витяг з єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців про реєстрацію з 14 січня 2015 року об'єднання співвласників багатоквартирного будинку з назвою «Перший Ромський ОСББ».

В планах учасників об'єднання – отримати будинок в цілому на баланс, утримувати прибудинкову територію, благоустроїти та огородити її, підвести комунікації та спільно вирішувати всі поточні житлові проблеми.

За жертовність і любов до України

Херсон

Нагорода за волонтерство

Настоятель храму Святої Великомучениці Цариці Олександри Андрій Калита урочисто вручив херсонським волонтеркам **Наталі Бімбірайте** та **Ірині Подобєд** медалі “За жертовність та любов до України”.

Цією медаллю Українська Православна Церква Київського Патріархату нагороджує людей, які проявили активну громадянську позицію, героїзм, самопожертву під час подій Революції Гідності, у захисті Батьківщини на Донбасі та в Криму, а також за волонтерську діяльність та допомогу Збройним силам, Національній гвардії, добровольчим батальонам та іншим військовим формуванням України. Нагородження саме у храмі відбулося за дорученням Патріарха Філарета у знак визнання великого внеску волонтерок у справу допомоги українській армії та вимушеним переселенцям.

Наталія Бімбірайте – відомий в Україні журналіст-розслідувач, правозахисник, директор з розвитку Херсонського обласного фонду милосердя та здоров'я, ініціатор створення та координатор Херсонського волонтерського Центру допомоги військовим. З першого дня створення Майдану в Херсоні Наталія стала активним його учасником. Медик за першою професією, вона разом із хірургом Владом Ковальовим наприкінці лютого 2014 року ініціювала створення медичної служби Євромайдану в Херсоні. Журналіст за другою професією, разом з колегами створила прес-службу Євромайдану. Нагадаємо, це відбувалося на початку минулого року, коли агонізуючий режим Януковича навіть вже без господаря намагався втриматися

НА ЦЕРЕМОНІЮ ВРУЧЕННЯ МЕДАЛІ НАТАЛІ БІМБІРАЙТЕ ПРИЙШЛИ КОЛЕГИ З ФОНДУ МИЛОСЕРДЯ ТА ЗДОРОВ'Я, ІРЦ "ПРАВОВИЙ ПРОСТІР" І ГАЗЕТИ "ВГОРУ".

у будь-який спосіб і, зокрема, за допомогою "тітушок". Перебувати в епіцентрі подій, а тим паче боротися за європейський вибір України було вкрай небезпечно.

А 8 березня Наталя разом з херсонськими громадськими активістами Анжелою Литвиненко, Галиною Уманець, Юрієм Пекелісом, Ольгою Подгайською, Ларисою Оленковською, Наталією Козаренко, Михайлом Пшеничком, Ольгою Авер'яною та Тетяною Чайкою взяла участь у волонтерській місії до наших військових у Криму, яких у той час вже

блокували “зелені чоловічки” та озброєні “казаци”. Після остаточної окупації Криму російськими військами, щойно Херсонська область стала прикордонною й на Арабатську Стрілку та в степи Каланчацького району прибули перші мобілізовані, Наталя Бімбірайте ініціювала створення Координаційного центру допомоги армії, який сьогодні став одним з найпотужніших волонтерських центрів на Херсонщині.

Ірина Подобєд також опікується допомогою військовим з перших днів конфлікту. Настоятель Храму Святої Олександри Андрій Калига розповів:

“Ірина – парафіянка нашого храму. Вона – чуйна і дуже скромна людина. Мало хто знає, що вона бере участь у багатьох благодійних акціях, тому що Ірина робить це за покликом душі і серця, а не заради якоїсь відзнаки. Тому й було прийняте рішення нагородити її саме церковною медаллю – як людину, яка живе згідно з Божими заповідями”.

У промові після вручення медалі нагороджені подякували за високу честь. Наталя Бімбірайте нагадала, що захисники України та переселенці ще потребують суттєвої допомоги, запросила людей, які хочуть допомагати армії як волонтери, до Центру допомоги військовим, розташованому за адресою: м. Херсон, пр. Ушакова, 47, каб. 124; телефон: +380505183192, +380960526567. Ірина Подобєд у своїй промові побажала присутнім скорішої перемоги у боротьбі з антиукраїнськими силами та повернення до мирного життя.

Два тижні тому медалями “За жертвність та любов до України” були нагороджені також херсонські журналісти, відомі своєю патріотичною позицією: редактор сайту “Твоя правда” Олег Зайченко та власний коореспондент газети “День” Іван Антипенко.

07

**ПЕРЕЛІК ЧЛЕНІВ
МЕРЕЖІ
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

(станом на вересень 2016 року)

Вінницька область

- 1. Подільський центр прав людини**
Адреса: вул. Володарського 10/1, А/С 8216, м. Вінниця, 21050
- 2. Хмільницька районна громадська організація «ПРАВО»**
Адреса офісу: 22 000, м. Хмільник, Вінницька область, вул. Леніна, 12 (районний Будинок культури);
Адреса організації: 22 000, м. Хмільник, Вінницька область, вул. 1-го Травня, 9/29.

Волинська область

- 3. Волинська обласна громадська організація «Центр Правової Допомоги»**
Адреса: 45000 м. Ковель, вул. Грушевського, 14

Донецька область

- 4. Агенція демократичного розвитку Донбасу**
Адреса: м. Слов'янськ, вул. Свободи, 23

Житомирська область

- 5. Громадська організація «Національно - культурне товариство ромів «Романо Кхам»**
Адреса офісу: 10014, м. Житомир, майдан Соборний, 1, 1 поверх

Закарпатська область

- 6. Благодійний фонд інформаційних та освітніх ініціатив «Розвиток»**
Адреса: 89600, м. Мукачево, пл. Миру 17/12

Івано-Франківська область

- 7. ІФОГО «Станіславська правозахисна група»**
Адреса: вул. Гаркуші, 2, оф. 40, м.Івано-Франківськ, 76000

Київська область

- 8. Білоцерківська міська громадська організація «Правова єдність»**
Адреса: 09100 м. Біла Церква, вул. Леваневського, 55

Луганська область

9. ГО «Станично-Луганський центр правової інформації та юридичної допомоги»

Адреса: проводяться виїзні прийоми за графіком

10. Громадська платформа

Адреса: офіси працюють у трьох містах.

м. Северодонецьк, вул. Курчатова, 7

м. Рубіжне, проспект Кірова, 20/133

м. Лисичанськ, проспект Перемоги, 139

11. ЛОО «Суспільна служба правової допомоги»

Адреса: 93500, смт. Новоайдар, вул. Пролетарська, 2

Львівська область

12. Громадська організація

«Центр правової інформації»

Адреса: 79006, м. Львів, пл. Міцкевича, 6/7, 5 поверх

Одеська область

13. Одеська обласна організація

Всеукраїнської громадської організації

«Комітет виборців України»

Адреса: офіси працюють у двох містах.

м. Одеса, вул. Сидиковська, 25 (в приміщенні організації).

м. Котовськ, пр. Котовського, 16 (в приміщенні колишнього районного управління юстиції).

Полтавська область

14. Пирятинська районна громадська організація

«Жіночі ініціативи»

Адреса: 37000, м. Пирятин, вул. Леніна, 36, 2 поверх

Сумська область

15. ГО «Центр правової інформації та консультації «Право»

Адреса: 42600, м. Тростянець, вул. Горького, 58а

Харківська область

16. **Громадська організація «Фонд сільських громад Дворічанщини»**
Адреса: 62702, смт. Дворічна, вул.35-ої Гвардійської дивізії, буд.26
17. **Чугуївська правозахисна група**
Адреса: 63503, м. Чугуїв, вул. Р. Люксембург, 16-а

Херсонська область

18. **Білозерський районний осередок ХОМГО «Молодіжний центр регіонального розвитку»**
Адреса: 75000, смт Білозерка вул.Карла Маркса, 86-а
19. **ГО «Скадовщина - мій рідний край»**
Адреса: 75700, м. Скадовськ, вул. Гагаріна, 63
20. **ГО «Інформаційний Ресурсний Центр «Правовий простір»**
Адреса: 73003, м. Херсон, вул. Бориса Мозолецького, 2, офіс 6
21. **Херсонська обласна організація «Комітет виборців України»**
Адреса: 73036, м. Херсон - 36, Придніпровський узвіз, 1, офіс 8

Хмельницька область

22. **НУО «Асоціація юристів Кам'янець-Подільського»**
Адреса: 32300, м. Кам'янець подільський, вул. Пушкінська, 44
23. **Хмельницька обласна громадська організація «Подільська правова ліга»**
Адреса: 29000, м. Хмельницький, пр. Пушкіна, 1

Черкаська область

24. **Громадська організація «Центр Права»**
Адреса: 18000, м. Черкаси, вул. Смілянська 44, офіс 325

Чернігівська область

25. **Чернігівський громадський комітет захисту прав людини**
Адреса: 14000, м. Чернігів, вул. Горького, 57/1

НА КРОК ПОПЕРЕДУ

КЛЮЧОВІ ДОСЯГНЕННЯ МЕРЕЖІ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ

Упорядники: **Наталя Бімбірайте, Ольга Жукова,
Олена Орлова, Анна Мартинюк, Володимир Орловський.**
Комп'ютерна верстка та дизайн: **Олександр Коуров.**

Розповсюджується безкоштовно.

© ГС «Мережа правового розвитку», 2016
© ІРЦ «Правовий простір», 2016
© Херсонський обласний Фонд милосердя та здоров'я, 2016

Видання здійснене за підтримки Міжнародного Фонду Чарльза Стюарта Мотта та Міжнародного Фонду «Відродження». Виражені у виданні думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди МФ «Відродження» та МФ Ч.С.Мотта.

Формат 60x84/8. Друк офсетний. Папір мелований.
Умовн. друк. арк. 7,21. Наклад 200 прим.

Громадська спілка «Мережа правового розвитку» – це коаліція громадських організацій, які розвивають громади через посилення правових можливостей мешканців.

Змінюємо самі. Покращуємо світ навколо себе!

Дивись це видання в Інтернеті:

Видання здійснене за підтримки Міжнародного Фонду Чарльза Стюарта Мотта та Міжнародного Фонду "Відродження". Виражені у виданні думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди МФ "Відродження" та МФ Ч.С.Мотта.